

JMG

2012-01-09

Examensarbete i medie- och kommunikationsvetenskap
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation
www.jmg.gu.se

PIM

-Snack eller verkstad?

En kvalitativ studie om förskollärares syn på
PIM- kompetensen (Praktisk IT- och
Mediekompetens) och om den kommer till
uttryck i deras yrkesutövande.

Författare: Maja Björnell
Handledare: Jan Strid
Kursansvarig: Malin Sveningsson

ABSTRACT

Titel	PIM- Snack eller verkstad? En kvalitativ studie om förskollärares syn på PIM-kompetensen och om den kommer till uttryck i deras yrkesutövande.
Författare	Maja Björnell
Handledare	Jan Strid
Uppdragsgivare	Lärarytbildningsnämnden och Göteborgs Universitet
Kurs	Examensarbete i Medie- och kommunikationsvetenskap
Institution	Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, JMG
Sidantal	41 (exklusive bilagor)
Antal ord	16 843
Syfte	Syftet med studien är att undersöka förskollärares syn på PIM-kompetensen och om den kommer till uttryck i deras yrkesutövande.
Metod	Den kvalitativa samtalsintervjun
Material	Studien bygger på fem stycken samtalsintervjuer med pedagoger inom förskolan. En intervju med en grundskollärare klass F-2 är också genomförd för att styrka de rapporter om IKT (Informations- och Kommunikations Teknik) i skolan som använts som referensram.
Huvudresultat	Resultatet av studien visar på en något varierande användning av PIM-kompetensen. Variationen beror många gånger på en generationsskillnad. De yngre förskollärarna i studien använder PIM-kompetensen mer räknat i tid. De delar av PIM-kompetensen som används mest är de i PIM nivå 1 och 2. I de delarna så används kunskaper i ordbehandlingsprogram, Powerpoint och överföring av digitala bilder. PIM nivå 3 används inte, förskollärarna arbetar inte med ljud- och videoinspelning. Kommunikation med hjälp av IKT används och då främst via Hjärntorget (Göteborgs stads IT-stöd).

EXECUTIVE SUMMARY

PIM står för Praktisk IT- och Mediekompetens och är en utbildning som riktar sig till alla pedagoger som arbetar inom förskola och skola. Syftet med utbildningen är att öka kunskapen om Informations- och Kommunikationsteknik (IKT) hos pedagoger samt att visa hur IKT kan användas i arbetet. Bakom PIM står Skolverket som tog fram utbildningen efter ett initiativ från Regeringen. Regeringen har som mål att Sverige ska bli bäst i världen på att utnyttja digitaliseringens möjligheter. Ett steg i att bli bättre på att utnyttja digitaliseringens möjligheter är att implementera IKT i förskolan och skolan.

Göteborgs kommun har satt som krav att alla verksamma pedagoger inom förskolan och skolan ska slutföra den kompetenshöjande utbildningen PIM nivå 3. Men frågan nu är om PIM-kompetensen och IKT används praktiskt i förskolan och skolan. Uppdragsgivaren till den här studien är Lärarutbildningsnämnden (LUN) och det vill veta om PIM är snack eller verkstad?

Syftet med den här studien är att ta reda på förskolläraarnas syn på PIM-kompetensen samt om den kommer till uttryck i deras yrkesutövande. Tidigare studier om IKT i grundskolan och grundskollärares syn på PIM-kompetensen används som referensram.

Den teoretiska utgångspunkten för studien är *Uses and Gratification*. Ur det perspektivet är förskolläraarnas syn på ”nyttan” av IKT i förskolan central. Även teorier kring organisationsutveckling har använts för att belysa faktorer som kan främja eller hindra en organisationsutveckling.

Metoden som använts i studien är den kvalitativa samtalsintervjun. Den kvalitativa samtalsintervjun är att föredra i studier där människors värderingar och upplevelser ska studeras. Studien bygger på sex stycken intervjuer, fem av respondenterna arbetar inom förskolan och en i grundskolan. Två förskolor har valts ut, en i Västra respektive Östra Göteborg. Grundskolan ligger i stadsdelen Majorna-Linné.

Resultatet av min studie visar att PIM både är snack och verkstad. Förskollärarna använder sig av IKT i sitt yrkesutövande i varierande utsträckning. Förskollärarna använder sig främst av de kunskaper som presenterades i PIM nivå 1 och 2. De är kunskaper om ordbehandlingsprogram, Powerpoint och hantering av digitala bilder. Förskollärarna uppger att det främst är för dokumentation som PIM-kompetensen kommer till nytta. Förskollärarna använder även IKT för kommunikation och då främst via Hjärntorget som är Göteborgs stads IT-stöd. Om PIM-kompetensen i sig har bidragit till mer kommunikation via IKT är svårt att säga, men några av förskollärarna belyser vikten av att ha en grundläggande datorkunskap för att lättare kunna ta till sig nya IKT-satsningar som Hjärntorget.

Innehållet i PIM nivå 3 används inte. Där behandlas program som Photostory, Audacity och Moviemaker. Ingen av förskollärarna arbetar med ljud eller video, men några av dem kan tänka sig att arbeta med detta i framtiden. Något som många gånger anges som orsak till att förskollärarna inte arbetar med det är bristen på tid. Förutom bristen på tid så finns de också de förskollärare som inte anser att IKT i skolan ger ett större utbildningsvärde. De ser alltså inte nyttan med att använda PIM-kompetensen mer än vad de gör idag.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING.....	1
Bakgrund.....	1
Vad är PIM?.....	3
Vad står det i läroplanen?.....	4
PROBLEMFÖRMULERING.....	6
För framtiden.....	6
Ur uppdragsgivarens synvinkel.....	6
SYFTE.....	7
FRÅGESTÄLLNING.....	7
TEORI & TIDIGARE FORSKNING.....	8
Användarna och deras användning.....	8
IKT i grundskolan.....	9
Synen på information, kunskap och lärarrollen.....	11
Skolan som organisation och organisationsutveckling.....	13
METOD.....	15
Samtalsintervjuer.....	15
Intervjuguide.....	15
Urval.....	16
Tillvägagångssätt.....	18
Metoddiskussion.....	20
RESULTAT & ANALYS.....	21
Inställning till IKT i förskolan och PIM-kompetensen.....	21
Hur upplever förskollärarna PIM-utbildningen?.....	23
Används PIM- kompetensen i yrkesutövandet?.....	26
Hur upplever förskollärarna förutsättningarna för att arbeta med PIM?.....	30
”Typer”.....	32
SLUTDISKUSSION.....	33
KÄLLFÖRTECKNING.....	36
BILAGOR.....	38
Bilaga 1 PIM nivå 1 till 3.....	38
Bilaga 2 Intervjuguide.....	40
Bilaga 3 Respondenterna.....	42

INLEDNING

I den här studien har förskollärares användning av Informations- och kommunikationsteknik (IKT) i förskolan studerats. Anledningen till att studien genomförs är bland annat för att Regering har satt som mål att Sverige ska bli bättre på att utnyttja digitaliseringens möjligheter. Ett led för att nå det målet är att implementera IKT i förskolan och skolan. För att främja implementeringen av IKT i förskolan och skolan så har Regeringen avsatt särskilda ekonomiska medel. Skolverket ansvarar för utvecklingen och tog bland annat fram en utbildning i Praktisk IT-och Mediekompetens (PIM) för pedagoger. Alla respondenter i den här studien har gått PIM-utbildningen och frågan är då om PIM-kompetensen är snack eller verkstad?

Det som intresserade mig mest i den här studien var att se hur långt utvecklingen inom IKT har gått i förskolan. När jag själv var liten och gick på förskolan existerade det varken datorer, digitalkameror eller annan digital teknik. Men under min uppväxt har jag fått uppleva utveckling inom informationstekniken och idag lever jag själv ett ytterst digitaliserat liv. Med anledning av detta har det varit intressant för mig att undersöka om denna utveckling även har nått förskolan och om förändringar har skett från den tiden då jag själv gick där.

Bakgrund

Utvecklingen inom informations- och kommunikationsteknik (IKT) har gått snabbt de senaste tio åren¹ och lika lite som någon för tjugo år sedan kunde förutse dagens situation, lika lite går det i dag att förutse hur det kommer att se ut om ytterligare tjugo år.² Den svenska Regeringen har satt upp ett mål om att Sverige ska bli bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. För att nå det målet har Regeringen utformat en *Digital agenda*, ett verktyg för att samordna regeringens insatser och åtgärder på IT-området. Regeringens mål är att:

*”Genom att ta tillvara på digitaliseringens möjligheter ska Sverige stärka sin konkurrenskraft, tillväxt och innovationsförmåga samtidigt som de mänskliga rättigheterna respekteras och en hållbar utveckling säkras”*³

För att nå målen i den digitala agendan måste, bland annat, utbildningen för barn och ungdomar förändras och utvecklas menar Regeringen. I och med den ökade tillgången på information är det viktigt att utveckla redskap för elevernas förvärvande av nya kunskaper och att lära dem att hantera och värdera information.⁴ För grundskolor, gymnasieskolor, universitet och högskolor innebär det att elever ska ges möjligheten att utveckla den digitala kompetens som behövs i dagens informationssamhälle.⁵ Enligt

---

¹ Carlgren & Marton (2007) *Lärare av imorgon* Stockholm: Lärarförbundet

² Regeringskansliet (2011) *IT i människans tjänst –en digital agenda för Sverige* PDF

³ Regeringskansliet (2011) *IT i människans tjänst –en digital agenda för Sverige* PDF

⁴ Carlgren & Marton (2007) *Lärare av imorgon* Stockholm: Lärarförbundet

⁵ Regeringskansliet (2011) *IT i människans tjänst –en digital agenda för Sverige* PDF

läroplanen skapas grunden för det livslånga lärandet i förskolan, och förskolan ska samarbeta med skolan och fritidshemmet för att stödja barns allsidiga utveckling och långsiktiga lärande. I läroplanen för förskolan står det att:

*”Förmåga att kunna kommunicera, söka ny kunskap och kunna samarbeta är nödvändig i ett samhälle präglad av ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Förskolan ska lägga grunden till att barnen på sikt kan tillägna sig de kunskaper som utgör den gemensamma referensram som alla i samhället behöver.”*⁶

För att Sverige ska kunna bli bäst på att använda digitaliseringens möjligheter i förskolan och skolan är tillgång på informations- och kommunikationsteknik avgörande. I Regeringen rapport *IT i människans tjänst* (2011) står det att elever ska och lärare bör ha tillgång till de moderna lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.⁷ Det handlar bland annat om digitala verktyg såsom datorer, digitalkameror, dataprojektorer och lärresurser på Internet.

Med ökad tillgång på digitala verktyg blir det allt mer intressant att använda datorn i undervisningen.⁸ Men tillgången på ny teknik i skolorna ställer krav på lärarna. Användningen av IKT i förskolan och skolan medför förändringar i praxis, metoder, innehåll och utvärderingsprocesser.⁹ Regeringen framhåller även vikten av att lärarna har kompetens och förståelse för de nya möjligheter som barn erbjuds i dagens medieverktyg. Barns kunskaper när det gäller digitala mediernas möjligheter och risker överträffar ofta de vuxnas.¹⁰ Därför behöver vuxna och lärare ökade kunskaper om hur barns medievardag ser ut för att kunna ge dem det stöd som behövs under deras utveckling. Vad beträffar förskolan så kan barnens kunskaper inom IKT anses mer begränsade, men likväl där som i grundskolan är lärarnas kompetens viktig då IKT är ett redskap som kan främja barnens lärande. Lärarnas IKT-kompetens är också viktig för att underlätta kommunikationen med föräldrar och det är även ett hjälpmedel för en effektivare administration av skolan.¹¹

I Sverige har vi en målstyrd skola vilket innebär att skolan styrs med hjälp av den gällande läroplanen som är framarbetad av den sittande Regeringen. I läroplanen är de övergripande målen och visionerna för skolan angivna i både kvantitativa som kvalitativa mått. Därefter är det upp till varje kommunal nämnd och skolenhet att specificera målen i läroplanen och utveckla en handlingsplan för att nå dem.¹² Även i förskolan arbetar lärarna mot en läroplan, men den innehåller inte mål efter kvantitativa mått på samma sätt som läroplanen för grundskolan.

⁶ Läroplan för förskolan Lpfö 98 Reviderad 2010

⁷ Regeringskansliet (2011) *IT i människans tjänst – en digital agenda för Sverige* PDF

⁸ Skolverket PIM- Om PIM (Hämtad 2011-11-07)

⁹ Eurydice *Nyckelfakta om lärande och nytänkande med hjälp av IKT i den europeiska skolan* PDF

¹⁰ Regeringskansliet (2011) *IT i människans tjänst – en digital agenda för Sverige* PDF

¹¹ Ibid.

¹² Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur s. 34-35

Uppföljning i förskolan sker genom kontinuerlig och systematisk dokumentation där barns utveckling och lärande följs upp och analyseras. Syftet med utvärderingen är att:

”... utveckla bättre arbetsprocesser, kunna bedöma om arbetet sker i enlighet med målen och undersöka vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra förutsättningarna för barn att lära, utvecklas, känna sig trygga och ha roligt i förskolan.”¹³

Skolan ska enligt skollagen använda de lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning, men lärare och skolhuvudmän beslutar själva hur undervisningen ska bedrivas, inklusive val av lärverktyg och hur de ska användas i undervisningen. Frågan om digitala lärverktyg och läromedel är således en fråga för skolhuvudmännen och den kommersiella läromedelsmarknaden.¹⁴ I den senaste läroplanen för grundskolan har det lagts fokus på att främja användningen av IKT i skolan med målet att eleverna ska erhålla den digitala kompetens som behövs i dagens samhälle. I läroplanen för förskolan är inte en digital kompetens hos barnen i fokus, men ny teknik framhålls som ett användbart verktyg för lärande.

”Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande. Detta inbegriper också att forma, konstruera och nyttja material och teknik. Multimedia och informationsteknik kan i förskolan användas såväl i skapande processer som i tillämpning.”¹⁵

För att öka IKT användningen i förskolan och skolan krävs digitala resurser och lärarkompetens. Mellan åren 2005 och 2010 avsatte regeringen ekonomiska medel för utveckling av användning av IKT i förskolan och skolan. Satsningen omfattar 39 miljoner kronor varav 10 miljoner kronor för år 2010. Sedan år 2008 är det Skolverket som ansvarar för utvecklingen, och de resurser som de tilldelats har bland annat använts till att ta fram en utbildning i Praktisk IT- och Mediekompetens (PIM) för lärare.¹⁶ Utbildningens syfte är att främja utvecklingen och användningen av informations- och kommunikationsteknik i förskolan och skolan. PIM riktar sig till alla pedagoger i Sverige som arbetar inom förskola och skola.¹⁷

Vad är PIM?

PIM är en utbildning i Praktisk IT- och Mediekompetens för alla lärare som arbetar inom förskola och skola i Sverige. PIM är en webbaserad utbildning som består av tio handledningar som visar hur olika programvaror kan användas praktiskt i förskolans och skolans verksamhet. Handledningarna demonstrerar "steg för steg" hur IT och media kan användas i skolan.¹⁸ PIM-kompetensen är uppdelad i olika steg som

¹³ Läroplan för förskolan Lpfö 98 Reviderad 2010

¹⁴ Regeringskansliet (2011) *IT i människans tjänst – en digital agenda för Sverige* PDF

¹⁵ Läroplan för förskolan Lpfö 98 Reviderad 2010

¹⁶ Regeringskansliet (2011) *IT i människans tjänst – en digital agenda för Sverige* PDF

¹⁷ Skolverket *PIM- Om PIM* (Hämtad 2011-11-07)

¹⁸ Skolverket *PIM- Praktisk IT- och mediekompetens* PDF

motsvarar olika kunskapsnivåer. I Göteborgs kommun finns ett mål om att alla lärare inom förskolan och skolan ska uppnå PIM nivå 3. PIM-utbildningen har totalt 5 nivåer, men det finns inget krav på att lärarna ska nå högre än PIM nivå 3. I genomsnitt beräknas det ta ungefär 40 studietimmar för att uppnå PIM nivå 3 och för att nå nivå 4 och 5 krävs det ytterligare 40 till 60 studietimmar. Nedanför presenteras en kortare sammanfattning av vad de tre första stegen i PIM-utbildningen innefattar, mer finns att läsa i Bilaga 1.

PIM nivå 1 PIM nivå 1 behandlar datorns grundläggande funktioner och delar såsom operativsystem och hantering av fönster, menyer och mappar. Grundläggande kunskaper i ordbehandlingsprogram ingår också, som hjälpfunktioner, att infoga bilder och skriva ut dokument. I PIM nivå 1 finns även handledningar som behandlar navigering på Internet, sökfunktioner som Google samt källkritik och information om upphovsrätt. Kommunikation via E-mail och chatt behandlas samt risker med kommunikation via Internet såsom virus och trojaner.

PIM nivå 2 I PIM nivå 2 ligger det mycket fokus på bilder, det handlar om att föra över bilder från en digitalkamera till datorn samt enklare redigering av bilder i Photofiltre. Hur man spelar in och spela upp ljud ingår också samt redigering i Audacity. Grundläggande kunskaper i Powerpoint tas upp, som att sätta text och bild, ändra färger och lägga till övergångar och berättarröst. I PIM nivå 2 förklaras hur Excell kan användas för exempelvis scheman, kolumner och spalter behandlas samt autofyll och textformatering. Kunskaper om kommunikation via Internet utökas med loggbok och bloggtjänster.

PIM nivå 3 I detta steg läggs ytterligare fokus på bilderredigering och presentationer. Digital storytelling och Photostory presenteras. Ytterligare fokus läggs på ljud, med övningar i dramaturgi och Audacity samt att skapa ljud-CD. I PIM nivå 3 presenteras också Moviemaker där man redigerar video, den går också igenom hur man filmar och planerar en inspelning.

Vad står det i läroplanen?

Som nämnt tidigare så har vi i Sverige en målstyrd skola vilket innebär att skolan styrs med hjälp av den gällande läroplanen. I läroplanen är de övergripande målen och visionerna för skolan angivna och därefter är det upp till varje kommunal nämnd och skolenhet att specificera målen i läroplanen och utveckla en handlingsplan för att nå dem.¹⁹ Skolan ska enligt skollagen använda de lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning, men lärare och skolhuvudmän beslutar själva hur undervisningen ska bedrivas, inklusive val av lärverktyg och hur de ska användas i undervisningen. I

¹⁹ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur s. 34-35

regeringens rapport *IT i människans tjänst –en digital agenda för Sverige* framkommer att frågan om digitala lärverktyg och läromedel är en fråga för varje skolhuvudman²⁰ men i läroplanen för grundskolan uttrycks också mer specifikt hur IT ska användas i några ämnen.

I läroplanen för grundskolans yngre år (årskurs 1-3) står bland annat att i ämnet *Bild* ska fotografering och överföring av bilder med hjälp av datorprogram ingå i undervisningen och i ämnet *Svenska* ska elever öva på handstil och att skriva på dator. I Svenskaundervisningen ingår även informationssökning i böcker, tidskrifter och på webbsidor för barn. *Hemkunskapen* ska bland annat ge elever kunskap om reklamens och mediernas påverkan på konsumtionsvanor samt ge kunskaper om privatekonomi, till exempel att handla över Internet. I ämnet *Sambällskunskap* ska aktuella samhällsfrågor i olika medier diskuteras och eleverna ska lära sig att värdera och bearbeta källor och information.²¹

I läroplanen för förskolan är användning av IT inte lika specificerad som för grundskolan. Däremot står det att olika språk- och kunskapsformer och olika sätt att lära ska användas och balanseras för att bilda en helhet för barns utveckling av nya kunskaper och insikter. Det står också skrivet i läroplanen att förskolan ska sträva efter att utveckla:

”... varje barns intresse för bilder, texter och olika medier samt sin förmåga att använda sig av, tolka och samtala om dessa, utvecklar sin förmåga att urskilja teknik i vardagen och utforska hur enkel teknik fungerar”²²

Dessa mål ska fungera som ramverk för förskolans arbete, men likväl som för grundskolan så är det upp till varje förskola att specificera och tolka målen och hur de ska uppnås. Enligt läroplanen är det viktigt för förskolans arbete att kontinuerligt och systematiskt dokumentera, följa upp, utvärdera och utveckla arbetet och barnens utveckling. Dokumentationen är en viktig del i arbetet för att säkerställa förskolans kvalitet och för att se om arbetet utförs enligt de uppsatta målen.²³

---

²⁰ Regeringskansliet (2011) *IT i människans tjänst –en digital agenda för Sverige* PDF

²¹ Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 PDF

²² Läroplan för förskolan Lpfö 98 Reviderad 2010

²³ Ibid.

PROBLEMFÖRMULERING

För framtiden

Enligt Carlgren och Marton (2007) kommer de barn som växer upp idag med all säkerhet att träffa fler människor, höra fler språk och se fler platser i världen än sina föräldrar och de kommer även att behöva hantera fler olika yrkessituationer än vad som var fallet med tidigare generationer. Den utvecklingen väcker frågor om hur vi kan förbereda unga människor för en framtid som vi vet allt mindre om och som de kommer att behöva veta allt mer om?²⁴ Utvecklingen och det nya informationssamhället kommer att ställa högre krav på alla individer. Det blir viktigt att kunna sammanfatta och kritiskt värdera information och intryck från omvärlden.²⁵ Därför är det viktigt att i skolan ge unga människor redskap för att förvärva, hantera och värdera information. Men för att dagens lärare ska kunna utbilda och förbereda våra barn på att leva i ett informationssamhälle så är det en förutsättning att lärarna själva har den kunskap som krävs. Genom att utbilda lärare i PIM- kompetens försöker man stärka förutsättningarna för att ge barn den kunskap de behöver inför framtiden. Satsningen på IKT i skolan och PIM- kompetens hos verksamma förskollärare och lärare är ett steg i utvecklingen för att förbereda dem och barnen på informationssamhället. I den här studien undersöker jag förskollärarens syn på PIM- kompetensen och huruvida kunskaperna kommer till uttryck i läraryrket.

Ur uppdragsgivarnas synvinkel

I Göteborgs kommun är det ett uttalat krav att alla anställda lärare ska ha IKT-kompetens motsvarande PIM nivå 3. Lärarutbildningsnämnden, LUN, är intresserade av att undersöka pedagogernas syn på PIM- kompetensen och om den kommer till uttryck i läraryrket. Är PIM bara "snack" eller är det "verkstad"?

Eftersom det uttryckligen står i läroplanen att IKT ska användas i skolan så är det också av stor vikt att förskollärarna och lärarna har den kompetens som krävs för att kunna utnyttja de möjligheter som de digitala verktygen kan ge. Genom att undersöka lärarnas syn på PIM-kompetensen samt synen på "nyttan" av att implementera IKT i skolan och om de använder sina kunskaper i yrkesutövandet så svarar det på frågan: *är PIM snack eller verkstad?* Men det är också intressant att ta reda på vilka faktorer som avgör eller påverkar om PIM-kompetensen kommer till användning eller inte. Den kunskapen kan då användas om nya utbildningar ska utformas för förskolan.

---

²⁴ Carlgren & Marton (2007) *Lärare av imorgon* Stockholm: Lärarförbundet

²⁵ Säljö (2000) *Lärande i praktiken* Stockholm: Liber

SYFTE

Syftet med studien är att undersöka förskollärares syn på PIM- kompetensen och om den kommer till uttryck i deras yrkesutövande.

FRÅGESTÄLLNING

- Vilken inställning har förskollärarna till IKT i förskolan och upplevs PIM- kompetensen relevant för förskollärarna i deras yrkesutövande?
- Hur upplever förskollärarna PIM-utbildningen?
- Används PIM- kompetensen i arbetet på förskolan och vilket innehåll i PIM-kompetensen är mest användbara?
- Hur upplever förskollärarna förutsättningarna för att arbeta med PIM?

TEORI & TIDIGARE FORSKNING

I det här avsnittet presenteras de teorier och tidigare forskningsrapporter som använts som förklaringsmodell och referensram till studien om förskollärares syn på PIM-kompetensen och om den kommer till uttryck i deras yrkesutövande. Avsnittet behandlar; Användarna och deras användning; IKT i grundskolan; Synen på information, kunskap och lärarrollen; Skolan som organisation och organisationsutveckling.

Användarna och deras användning

Inom masskommunikationsforskningen studeras många gånger effekten av kommunikation. I studier om effekter av kommunikation innefattas också publiken, alltså den grupp som mottar budskapet som sänds och som förväntas påverkas av det.²⁶ I den här studien får publiken representeras av förskollärarna och grundskollärarna, och kommunikationen eller budskapet är då innehållet i PIM-utbildningen som lärarna förväntas reagera på. I en typisk effektmodell framställs kommunikationen som en envägsprocess där publiken är en passiv mottagare av budskapet.²⁷ I en sådan modell tas ingen hänsyn till publikens intresse. Men det finns teorier som menar att publikens tillfredsställelse av budskapet är viktigt, en sådan teori är *Uses and Gratification*.

I studier där publiken är i fokus handlar det ofta om sociala och psykologiska behov vilka styr människans val av och förväntningar på medier och andra källor.²⁸ Publiken anses då vara mer eller mindre aktiva och motiverad konsument av mediets innehåll.²⁹ I studien kring förskollärare och grundskollärares syn på PIM-kompetensen är det främst lärarnas behov och nytta av PIM-kompetensen som studeras. Lärarna har inte någon möjlighet att själva välja om de vill ta del av PIM eller inte då utbildningen är ett krav inom Göteborgs kommun, men de avgör i stor utsträckning hur kompetensen senare implementeras i yrkesutövandet.

I ett *Uses and Gratification* perspektiv är det lämpligt att skilja på de krafter som först exponerar en person för ett medium och de krafter som upprätthåller användningen. Den första exponeringen kan kontrolleras av yttre faktorer, men för att en individ ska fortsätta att exponera sig för mediet så är det nödvändigt att ett behov och en tillfredsställelse upprättas.³⁰ Så genom att se på PIM-kompetensen ur ett *Uses and Gratification* perspektiv är det således viktigt att förskollärarna och grundskollärarna finner kompetensen användbar och att den fyller en funktion i deras yrkesutövande för att de efter avslutad PIM-utbildning ska använda kompetensen i yrkesutövandet. Det räcker alltså inte med att det är ett uttalat krav från Göteborgs kommun att alla lärare ska nå PIM nivå 3.

²⁶ Blumler & Katz (1974) *The Uses of Mass communication* London: Sage Publications

²⁷ McQuail, Dennis (2005) *Mass communication theory* London: Sage Publications

²⁸ Blumler & Katz (1974) *The Uses of Mass communication* London: Sage Publications

²⁹ McQuail, Dennis (2005) *Mass communication theory* London: Sage Publications

³⁰ Blumler & Katz (1974) *The Uses of Mass communication* London: Sage Publications

IKT i grundskolan

I Eurydices rapport *Nyckelfakta om lärande och nytänkande med hjälp av IKT i den europeiska skolan 2011* framkommer bland annat att IKT ofta framhålls på en central nivå som ett verktyg för undervisning och lärande, men att det finns stora skillnader i genomförandet. IKT i skolan förespråkas i alla EU-länder, antingen som eget ämne eller som verktyg för lärande inom andra ämnen. Men Internationella undersökningarna visar på en annan bild av hur det går till i klassrummet.³¹

I den norska studien *Monitor 2010* undersöktes IKT- användningen i norska skolor. Alla lärare i undersökningen uppgav att de använde datorn till planering av undervisningen genom att söka efter relevant information på Internet. Men bland lärarna som använde datorn till förberedelser så var inte alla lika motiverade till att använda datorn och annan teknologi i undervisningen. De lärare som utgjorde undantaget var de som arbetade på ”ungdomstrinnet” (grundskolan) som i mindre utsträckning använde datorn i undervisningen. På frågan om *varför* de inte använde datorn i undervisningen lyftes flera aspekter, bland annat att det tar för lång tid att förbereda lektionerna, att datorn som verktyg inte ger eleverna ett större utbildningsvärde än traditionell undervisning, att klassen går miste om tid på grund av uppstart och avstängning och att lärarna saknar tillräckliga kunskaper när det gäller användning av ny teknik i undervisningen.³²

I studien *Hur påverkas lärare genom kompetensutveckling inom IKT? En studie med huvudfokus på PIM* framkommer det att de flesta pedagogerna ställer sig positiva till IKT i undervisningen men att ett visst motstånd finns. I rapporten framkommer följande:

”Alla pratar om balans, man bör ha en balans mellan det nya och det traditionella.”³³

Det förklarar att även de svenska lärarna ställer sig tveksamma till nyttan av att använda datorer i undervisningen då de i viss mån anser att det inte ger ett större utbildningsvärde än traditionell undervisning.

Bristen på kunskap framhålls i *Monitor 2010* och även i Eurydices rapport som en orsak till att IKT inte används i större utsträckning i undervisningen. I Eurydices rapport framkommer att lärarna ofta får kompetens i IKT-undervisning i sin grundutbildning, men att vidareutbildning på området saknas. I Göteborgs kommun däremot har det satsats mycket på kompetensutveckling inom IKT, bland annat genom PIM. Studien av Halvarsson-Kärnström et al. (2010) visar att PIM har bidragit till att en del av lärarna har fått inspiration till att använda datorn i undervisningen, men det framkommer också att det personliga intresset är av stor vikt.³⁴ Även uppfattningen av datorer som ”nyttiga” är avgörande för om lärarna vill använda datorn i undervisningen.³⁵ Lärare som är intresserade av IKT och ser ”nyttan” med dess användning i undervisningen är också i större utsträckning intresserade av att höja sin kompetens på området, medan de som saknar ett intresse för IKT istället upplever att

³¹ Eurydice *Nyckelfakta om lärande och nytänkande med hjälp av IKT i den europeiska skolan* PDF

³² *Monitor 2010 Samtaler om IKT i skolen* PDF

³³ Halvarsson-Kärnström & Vendelstrand (2010) Rapportnummer: HT10-7810-08

³⁴ *Ibid.*

³⁵ *Monitor 2010 Samtaler om IKT i skolen* PDF

det inte är i behov av sådana utbildningar. I Rapporten av Halvarsson-Kärnström et al. (2010) står följande:

”Vi kan i våra studier se mönster, om man har mött informationsteknologi och anser att det är ett bra redskap för undervisningen, vill man bredda sina kunskaper. Har man inte mött det eller inte har något intresse för det, upplever man inte heller behovet av det.”³⁶

Vad beträffar utbildning och kompetensutveckling framkommer också vikten av att få *tid* för att hålla kunskaperna vid liv. De nya kunskaperna måste användas regelbundet för att utvecklas och befästas.³⁷

Förutom brist på intresse, kunskap och tid framhålls ofta tekniken som ett bekymmer. I den norska rapporten *Monitor 2010* rapporteras det om bekymmer med laddning av bärbara datorer samt slitage och driftsproblem. Det saknades även tillräckliga resurser till reparationer av både bärbara och stationära datorer.³⁸ Även i studien av Halvarsson-Kärnström et al. (2010) påpekar många lärare att de inte kan införa PIM i skolan då tekniken ”brister”. De upplever att de inte har tillräckliga kunskaper för att lösa tekniska driftproblem själva och att det sedan tar lång tid att få hjälp med att lösa problemet.³⁹ Eurydices rapport visar att det inte är brist på IKT-utrustning i de Europeiska skolorna, utan att det är just bristen på lämplig mjukvara och teknisk support som påverkar hur eleverna undervisas.⁴⁰ Men trots det så visar rapporten *Monitor 2010* att tillgången på bärbara datorer har visat sig ge lärare en mer positiv inställning till både generell användning av teknik samt till användning av teknik i sin egen undervisning.⁴¹

Alla skolor i den norska undersökningen hade en läroplattform på Internet, men den används i varierande grad. I Rapporten understryks att läroplattformen inte är en färdig resurs som skapar aktivitet, men den ger lärare och elever möjligheten till aktivitet.⁴² Det framkommer att endast ett fåtal av lärarna använde läroplattformen till att dela undervisningsupplägg och erfarenheter, men de som väl utnyttjade möjligheten tyckte att det var mycket användbart. Generellt verkar utbytet mellan lärare vara dåligt utbrett, både inom skolor och mellan olika skolor. Anledningen tros vara att lärare traditionellt arbetar självständigt och därför inte har tänkt på dessa möjligheter.⁴³

---

³⁶ Halvarsson-Kärnström & Vendelstrand (2010) Rapportnummer: HT10-7810-08

³⁷ Ibid.

³⁸ *Monitor 2010 Samtaler om IKT i skolen* PDF

³⁹ Halvarsson-Kärnström & Vendelstrand (2010) Rapportnummer: HT10-7810-08

⁴⁰ Eurydice *Nyckelfakta om lärande och nytänkande med hjälp av IKT i den europeiska skolan* PDF

⁴¹ *Monitor 2010 Samtaler om IKT i skolen* PDF

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

Överlag är lärarna i studierna ganska positivt inställda till användningen av IKT i skolan. Men en rad faktorer lyfts fram som orsaker till att IKT inte nyttjas mer i skolan. De faktorer som påverkar IKT användningen negativt är:

- **Tid** (lång förberedelse inför undervisningen; uppstart och avstängning samt inloggning är tidskrävande, tid för arbete med kompetensutveckling saknas)
- **Kompetens** (brist på kunskap om hur ny teknik kan användas i undervisningen, brist på utbildning och vidareutbildning)
- **Tekniken** (brist på mjukvara, support, underhåll och reparation, bärbara datorer främjar lärarnas IKT användning)
- **Inställning** (den ”traditionella lärarrollen”, datorn som verktyg ger inte eleverna ett större utbildningsvärde än traditionell undervisning)

Synen på information, kunskap och lärarrollen

De tidigare studierna om IKT i skolan har visat att intresset för ”ny” teknik är en faktor som spelar stor roll för hur lärarna arbetar med att implementera exempelvis datorer i undervisningen. Många gånger omnämns en ”traditionell lärarroll” vilket många gånger syftar till lärare som inte ser datorn som ett verktyg som kan ge eleverna ett större utbildningsvärde. För att få en förståelse för olika synsätt på information, kunskap och lärarrollen har jag sammanfattat några röster inom det forskningsområdet nedan.

Den formella utbildningen och dess kommunikativa tradition skapades när skolor och universitet hade närmast fullständig kontroll över den information som människor hade tillgång till. Att *lära* innebar i denna situation att man repeterade och i stor utsträckning memorerade det som läraren sa och det som stod i läroboken.⁴⁴ På den tiden kunde läraren ses som en gatekeeper, det var läraren som i stor utsträckning avgjorde vilken information som eleverna tog del av.⁴⁵ Skolan var statisk och läromedlen var ofta detsamma som ”läroboken från pärm till pärm”.⁴⁶ I dagens informationssamhälle är förutsättningarna annorlunda. Nu är det i princip möjligt för alla individer att hitta all den information de behöver via Internet. Detta betyder att lärande inte längre handlar om att få ta del av information.⁴⁷

I den traditionella skolan sågs eleven som konsument av redan fastställd kunskap.⁴⁸ Idag har man en annan syn på kunskap och skolans kunskapsuppdrag har gått från att tidigare ha varit begränsat till att lära eleverna att veta *att* (fakta) och *hur* (färdigheter) till att även omfatta utveckling av att veta *varför* (förståelse) och *vad* (förtroenhet).

I de senaste läroplanerna framgår det mer tydligt att lärarnas uppdrag också omfattar skapandet av sammanhang för elevernas lärande.⁴⁹

⁴⁴ Säljö (2000) *Lärande i praktiken* Stockholm: Liber

⁴⁵ Nationalencyklopedin *Gatekeeper*

⁴⁶ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur

⁴⁷ Säljö (2000) *Lärande i praktiken* Stockholm: Liber

⁴⁸ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur

⁴⁹ Carlgren & Marton (2007) *Lärare av imorgon* Stockholm: Lärarförbundet

Konsekvenserna av den nya informations- och kommunikationstekniken för människors lärande är just nu föremål för en omfattande diskussion. Den framställs av vissa som ett löfte om en strålande pedagogisk framtid, medan andra beskriver den som ett hot mot genuint mänskliga former av lärande som bygger på tyst kunskap, intuition och känsla.⁵⁰ Med hjälp av den nya informations- och kommunikationstekniken samt Internet kan människor idag ta del av all världens information. Men Carlgren et al. (2007) menar att information inte är lika med kunskap. Kunskap handlar enligt dem bland annat om förståelse, förmågan att se sammanhang och att göra skeenden begripliga, därför räcker det inte att ha tillgång till Internet och att behärska olika sökrutiner.⁵¹ Men en konsekvens av utvecklingen är ändå att undervisningen i stor utsträckning kommer att behöva behandla den nya teknikens användningsformer.⁵² Säljö (2000) belyser att informationstekniken ändrar förutsättningarna för lärande, och för formell undervisning. Sådär sammanfattar han det:

”Den påverkar arbetsfördelningen mellan individ, kollektiv och artefakter, och mellan vad vi gör i huvudet, med vår egen kropp och med tekniker, men lärande handlar om samspelet mellan människor och sådana resurser”⁵³

I dag är skolan organiserad i arbetsenheter och lärare och annan personal samarbetar i arbetslag av olika slag. Dagens målstyrda skola bygger på ett lagarbete där erfarenheter kan utbytas, vilket ger nya perspektiv på lärarrollen.⁵⁴ I gårdagens skola arbetade lärare i större utsträckning individuellt och då handlade lärarrollen mer om att följa kurs- och timplanen. I gårdagens skola gick lektionsplaneringen i stor utsträckning att upprepa från år till år och andra läromedel än läroböckerna användes inte i så stor utsträckning.⁵⁵ Den ”nya” målstyrda skolan kräver mer samarbete och tid till planering.⁵⁶ Det beror på att varje skolenhet måste utveckla en handlingsplan för att nå målen i läroplanen. Den målstyrda skolan samt utvecklingen av IKT och den utökade tillgången på information kräver också mer tid av lärarna till lektionsplanering. Det går inte längre att upprepa lektionsplaneringen från år till år då information och kunskap är mer av en färskvara. Maltén (1995) menar att den målstyrda skolans kräver mer tid, då varje skolan ska utforma sin egen handlingsplan samt lektionsunderlag vilket kräver en hög grad av samverkan och sådant tar kraft och tid från den egentliga undervisningen.⁵⁷

---

⁵⁰ Säljö (2000) *Lärande i praktiken* Stockholm: Liber

⁵¹ Carlgren & Marton (2007) *Lärare av imorgon* Stockholm: Lärarförbundet

⁵² Säljö (2000) *Lärande i praktiken* Stockholm: Liber

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Carlgren & Marton (2007) *Lärare av imorgon* Stockholm: Lärarförbundet

⁵⁷ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur

Skolan som organisation och organisationsutveckling

Genom att ta till vara på digitaliseringens möjligheter ska Sverige stärka sin konkurrenskraft, står det i Regeringens digitala agenda. Och när samhället utvecklas så ska skolan följa den utvecklingen. Implementeringen av IKT i skolan är en följd av utvecklingen i samhällets och Säljö (2000) påvisar att det förändrar förutsättningarna för formell undervisning. Utvecklingen inom informationstekniken ställer nya krav på utbildning och det medför att skolan måste utvecklas. För att belysa faktorer som är viktiga i utvecklingsprocesser har jag tagit hjälp av teorier som behandlar organisationsutveckling.

Maltén (1995) påvisar att organisationsmedlemmar kan visa ett negativt engagemang till förändringar om de upplever att de saknar makt och inflytande i processen.⁵⁸ Men i en målstyrd skola finns det förutsättningar för att involvera organisationsmedlemmarna (lärarna) i utvecklandet av strategier för att nå målen i läroplanen. Det innebär att lärarna kan vara delaktiga i beslut som rör arbetet med IKT i skolan och PIM-utbildningen. Enligt Alvesson et al (2008) kan motståndet till förändringar således minimeras om organisationsmedlemmarna tillåts att vara delaktiga i planeringsprocessen och genom att låta medlemmarna experimentera.⁵⁹ Men hur delaktiga lärarna förmås att vara och hur stor frihet de får i utvecklingen av användandet av IKT i skolan beror på hur respektive skola arbetar med läroplanen och hur de tar fram strategier för att nå målen.

Något som också framhålls som viktigt i en organisationsförändring är medlemmarnas engagemang. Maltén (1995) menar att det är av stor vikt att skapa ett moraliskt engagemang hos lärare för att de ska vilja arbeta för skolans uppsatta mål och värderingar.⁶⁰ Ett arbetslag på en skola kan ses som en gemenskap. Människor deltar i gemenskaper för att de delar ett engagemang. På skolor och i dess olika arbetslag utgår jag ifrån att lärarna delar ett engagemang för sina elever och för undervisning. I en gemenskap med ett delat engagemang är varje individs handlingsmotiv också gemenskapens handlingsmotiv och på så sätt kan en gemensam målsättning skapas.⁶¹

För att utveckla nya kunskaper krävs kommunikation. Människor lär i stor utsträckning genom kommunikation och samarbete med varandra.⁶² Lärarens och därmed också arbetslagets och skolans utveckling bygger på att en dialog förs där lärare kan jämföra sina erfarenheter, lära av varandra och reflektera över sin egen praxis. Med hjälp av kommunikation kan skillnader i värderingar, i målinriktning och i val av medel för att nå målen synliggöras och diskuteras.⁶³ En sådan diskussion leder till utveckling och risken för stagnation minimeras. Heide et al. (2005) påvisar också att det är när medlemmarna i gemenskaper integrerar och kommunicerar med varandra som

⁵⁸ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur

⁵⁹ Alvesson & Svenningsson (2008) *Förändringsarbete i organisationer* Malmö: Liber

⁶⁰ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur

⁶¹ Jobring & Carlén (2005) *Att förstå lärgemenskaper och mötesplatser på nätet* Lund: Studentlitteratur

⁶² Heide, Johansson & Simonsson (2005) *Kommunikation och organisation* Malmö: Liber

⁶³ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur

kunskaper produceras, reproduceras och förmedlas och detta sker många gånger genom informella samtal i personalrummet, i korridoren eller under lunchen.⁶⁴

Det som fördröjer och förhindrar utvecklingsgången för planer och idéer är olika former av motstånd. Alvesson et al. (2008) betraktar olika motstånd som resultat av exempelvis förändringar i kravet på kompetens och färdigheter, nya arbetsvillkor, minskad status eller motstånd på grund av meningsskiljaktigheter i om vad som ligger i organisationens intresse och ideal.⁶⁵ PIM-kompetensen skapar en förändring i kravet på kompetens och färdigheter hos verksamma lärare i Göteborgs kommun. Göteborgs kommun har satt som mål att alla lärare inom kommunen ska uppnå PIM nivå 3. Men att genomföra utbildningen är en sak, medan att praktiskt använda kunskaperna är en annan. Därför är det viktigt att undersöka vilka attityder som lärarna har gentemot PIM-utbildningen och om den är användbar samt om lärarna upplever att deras arbetsvillkor förändras. Men även om de anser att PIM-kompetensen är viktig och användbar så är det inte säkert att de är positivt inställda till förändringen. Alvesson et al. (2005) framhåller att det är vanligt att medlemmar som är för förändringar framställs i positiv bemärkelse och att de mindre övertygade beskrivs negativt. Förändringar är viktiga och nödvändiga, men det finns också anledningar till att vara skeptisk.⁶⁶ Därför är det också viktigt att undersöka hur lärarna resonerar kring nyttan av IKT i skolan.

Ett annat motstånd som diskuteras av Alvesson et al (2005) är motstånd på grund av meningsskiljaktigheter i vad som ligger i organisationens intresse. Regeringen har som mål att öka IKT-användningen i skolan för att säkra en tidsenlig utbildning, och som ett led i det har Skolverket tagit fram PIM-utbildningen. Som nämnt tidigare är det upp till varje skolhuvudman att ta fram strategier och specificera läroplanen för att nå de uppsatta målen i den. Men enligt Maltén (1995) är det inte alltid så att organisationsmedlemmarna är överens om målen eller vägarna till att nå dessa. En sådan konflikt kan resultera i att personalen delas i olika läger vilket inte gynnar utvecklingen.⁶⁷ Därför är det viktigt att kommunikationen fungerar och att man lär sig hantera eventuella åsiktskonflikter som dyker upp under arbetets gång. Det är också av stor vikt att organisationen delar ett engagemang inför förändringen.

---

⁶⁴ Heide, Johansson & Simonsson (2005) *Kommunikation och organisation* Malmö: Liber

⁶⁵ Alvesson & Svenningsson (2008) *Förändringsarbete i organisationer* Malmö: Liber

⁶⁶ Alvesson & Svenningsson (2008) *Förändringsarbete i organisationer* Malmö: Liber

⁶⁷ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur

METOD

Samtalsintervjuer

För att besvara mitt syfte att undersöka förskollärares syn på PIM- kompetensen och om den kommer till uttryck i deras yrkesutövande har jag valt att arbeta med en respondentundersökning genom kvalitativa samtalsintervjuer. I en respondentundersökning är det svarspersonens egna tankar som är i fokus.⁶⁸ Det jag söker svar på är vad respektive respondent i studien tycker och tänker om PIM-kompetensen och därför är den här metoden lämplig för min studie.

Jag hade kunnat angripa mitt syfte med studien ur ett kvantitativt perspektiv. Alternativet hade då varit frågeundersökningar till pedagoger i Göteborgsregionen. I en frågeundersökning ställs i princip samma standardiserade frågor till samtliga svarande där svarsalternativen är förutbestämda. I en sådan studie är utrymmet för mer utvecklade svar begränsat. En fördel med frågeundersökningar är dock att svaren går att generalisera om urvalet är korrekt genomfört.⁶⁹ Men i min studie är respondenternas egna tankar och resonemang kring ämnet viktigare än möjligheten till att få generaliserbara svar, därför är samtalsintervjuer att föredra. Om mitt syfte däremot hade varit att exempelvis undersöka hur ofta PIM- kompetensen används i yrkesutövandet hade en kvantitativ frågeundersökning varit användbar.

Ytterligare en metodansats till studien hade varit fokusgruppsintervjuer. Jag föredrar inte fokusgrupper till min studie då jag anser att synen på PIM-kompetensen kan variera mycket hos respondenterna. Fokusgrupper hade däremot varit till god hjälp om jag ville studera hur lärare tillsammans kan tänka sig att arbeta med exempelvis PIM-materialet.

Intervjuguide

I kvalitativa intervjuer används inga frågeformulär med färdiga frågor då intervjun är av samtalskaraktär och ordningsföljden styrs av samspelet mellan respondenten och intervjuaren.⁷⁰ Jag har valt att göra en halvstrukturerad intervju och då används en guide över de ämnen som ska täckas in och förslag till frågor.⁷¹ En halvstrukturerad intervjuguide används som underlag för mina intervjuer, den består av ett par teman med tillhörande frågor. Frågorna är inte tänkta att ställas i en följd till respondenten utan vävs in i samtalet allteftersom samtalet berör olika teman. De teman som behandlas i intervjuerna är; Bakgrund; IKT i skolan; PIM; Studieteknik; Organisation.⁷²

Grundregeln i en intervjuguide är att frågorna ska vara korta och lätta att förstå. Frågor av ”varför karaktär” ska också undvikas för att intervjun inte ska betraktas som

⁶⁸ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wägnerud (2007) *Metodpraktikan* Stockholm: Norstedts Juridik

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Trost (1993) *Kvalitativa intervjuer* Lund: Studentlitteratur

⁷¹ Kvale & Brinkmann (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur

⁷² Bilaga 2 Intervjuguide

ett förhör.⁷³ Under varje tema i intervjuguiden är den första frågan öppen, det handlar om frågor som; Upplever du att det finns ett stöd i organisationen för att arbeta med PIM?; Hur arbetar du med PIM materialet?; Hur upplever du PIM-utbildningen?; Beskriv hur du använder datorn i ditt yrkesutövande. Att inleda med öppna frågor ger respondenten en möjlighet att lyfta det som de själva tycker är viktigt under temat. Sedan kan respondentens svar utvecklas med hjälp av uppmuntrande följdfrågor. Först när svaren börjar tunnas ut kan intervjuaren ställa mer direkt frågor om sådana delar som ännu inte behandlats i den första utläggningen.⁷⁴

De tekniker som Esaiasson et al. (2007) presenterar är av stor nytta inför ett intervjutillfälle. Men trots att man känner till teorin bakom en lyckad intervju så är det svårare att genomföra den i praktiken, eller det krävs åtminstone lite träning. I mina intervjuer uppmärksammade jag i efterhand att de senare intervjuerna är i bättre kvalitet än de tidigare. Det beror på att den första nervositeten har släppt och att jag kände mig mer bekväm i materialet och rollen som intervjuare. Jag upplever ändå att alla intervjuer är bra, men att de senare intervjuerna har ett bättre flyt.

Urval

Respondenter

Till en början var min studie inriktad mot att intervju lärare i grundskolan för att undersöka deras syn på PIM-kompetensen samt om kompetensen används i yrkesutövandet. I flera försök via mail, telefon och personliga besök försökte jag att komma i kontakt med grundskollärare för intervjuer, men lärarnas brist på tid gjorde det svårt för dem att delta. På grund av svårigheter att genomföra intervjuer med grundskollärare riktade jag mitt fokus mot förskollärarna istället. Kravet om att uppnå PIM nivå 3 omfattar alla lärare inom skolan, och därför är en studie av förskollärarnas syn på och användning av PIM-kompetensen också viktig.

I tidigare forskning kring IKT i skolan har ofta grundskolan och gymnasieskolan varit i fokus, men få studier har behandlat förskolan. Det ökar således relevansen ytterligare för den här studien om förskollärare. Jag har använt tidigare studier om IKT i grundskolan som referensram till studien om förskollärarnas syn på och användning av PIM-kompetensen och IKT i förskolan.

För att kunna genomföra min studie behöver jag samla empiri både om förskollärarnas och grundskollärarnas syn på och användning av PIM-kompetensen i sitt yrkesutövande. Genom fem stycken kvalitativa samtalsintervjuer med förskollärare har jag samlat den empiri som jag behöver från den yrkesgruppen. Som nämnt tidigare hade jag svårt att få tag på grundskollärare som kunde tänka sig att ställa upp på intervjuer. Den empiri som min referensram om IKT i skolan bygger på baseras således på tidigare forskningsrapporter. Rapporterna är Eurydice *Nyckelfakta om lärande och nytänkande med hjälp av IKT i den europeiska skolan 2011*, den Norska studien *Monitor 2010-Samtaler om IKT i skolen* samt ett examensarbete av Halvarsson-Kärnström et al. (2010)

⁷³ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wägnerud (2007) *Metodpraktikan* Stockholm: Norstedts Juridik

⁷⁴ Ibid.

med titeln *Hur påverkas lärare genom kompetensutveckling inom IKT? En studie med huvudfokus på PIM*. De tidigare forskningsrapporterna kompletteras även med en egen kvalitativ samtalsintervju med en grundskollärare i klass F-2, detta för att få en egen referensram till de tidigare studierna.

Till en början hade jag tänkt göra ett strategiskt urval av respondenter utefter vilken skola de arbetar på. Det beror på att en inspektion som Skolverket genomförde 2004 visade på en ökad variation i tillgång på IKT mellan skolor.⁷⁵ Jag antar att det fortfarande förekommer en viss variation mellan skolor vad beträffar förutsättningar och resurser till att arbeta med PIM-kompetensen, och därför hade det varit en intressant vinkling. Tanken var att välja en skola från ett resursstarkt område respektive en skola från ett resurssvagt område. Men på grund av tidigare nämnda problem med att komma i kontakt med olika skolor och lärare så fick mitt urval falla på de förskolor och skolor som hade möjlighet att delta. Respondenterna som deltog från förskolan arbetar på två olika förskolor, en i Västra Göteborg och en i Östra Göteborg. Områdena har liknande ekonomiska förutsättningar och de är varken resursstarka eller resurssvaga och medelinkomsten för invånarna i respektive stadsdel är ungefär den samma.⁷⁶

Den tänkta variationen av respondenter från ett resursstarkt respektive ett resurssvagt område uteblev, så istället vinklade jag urvalet till att titta på respondenter i olika åldrar. Trost (1993) menar att man i kvalitativa studier oftast vill ha en så stor variation som möjligt och inte ett antal likartade.⁷⁷ Respondenterna som valts ut från de två olika förskolorna är i åldrarna 25, 29, 38, 48 och 51 år gamla. Jag anser att åldersspridningen bland respondenterna är relativt bra, men för att få en så stor variation som möjligt bör fler variabler av teoretisk betydelse väljas ut. Trost (1993) skriver att det i de flesta sammanhang skiljer sig mellan män och kvinnor och att den variabeln alltid är intressant.⁷⁸ I den här studien är alla respondenter kvinnor vilket kan ha påverkat resultaten, men det går inte att avgöra då det inte har undersökts. Samtidigt var andelen manliga förskollärare låg på de båda förskolorna som deltog i studien. Så variationen i urvalet av respondenter är att pedagogerna tillhör olika generationer samt att deras datorkunskap skiljer sig åt. Det hade varit intressant att undersöka skillnaden mellan resursstarka och resurssvaga områden, speciellt då det visade sig i resultatet att några förskollärare efterfrågar mer teknisk utrustning för att kunna arbeta mer med PIM-kompetensen i förskolan.

Teori och tidigare forskning

Jag har valt teorier som ligger inom eller nära det kommunikationsvetenskapliga forskningsfältet. Valen av teorier grundar sig på mina egna tidigare kunskaper i ämnet kommunikationsvetenskap samt att teorierna fungerar väl som förklaringsmodell till min studies syfte. *Uses and gratification* är en välkänd teori inom masskommunikation och teorier inom *organisationsutveckling* och *organisationskommunikation* ligger också nära till

⁷⁵ Utbildnings- och kulturdepartementet Pressmeddelande: *IT-uppdrag till myndigheten för skolutveckling* 2005-11-17

⁷⁶ Göteborgs stad *Stora inkomstskillnader i Göteborg* (Hämtad 2011-12-19)

⁷⁷ Trost (1993) *Kvalitativa intervjuer* Lund: Studentlitteratur

⁷⁸ Ibid.

hands. Jag hade kunnat fokusera på teorier inom det pedagogiska fältet, och då främst teorier som behandlar människans lärande. Men eftersom min studie syftar till att ta reda på om PIM-kompetensen kommer till uttryck i förskollärarnas yrkesliv så anser jag att en teori ur användarperspektiv där mottagarens tillfredsställelse är i fokus passar bra. Men med hjälp av teorier inom pedagogik hade jag möjligen kunnat analysera förskollärarnas syn på själva PIM-utbildningen bättre samt deras syn på barns lärande.

De forskningsrapporter som valts ut för att beskriva IKT-användningen i grundskolan har valts på lite olika grunder. Rapporterna från Monitor 2010 och Eurydice valdes för att ge en bred referensram. Nätverket Eurydice analyserar utbildningssystem och utbildningspolitik i Europa. Nätverket består av de 33 länder som deltar i EU:s program för livslångt lärande. Rapporten tar fast på hur IKT i undervisning har utvecklats de senaste åren. Den norska studien Monitor 2010 är mycket omfattande och detaljrik och bygger på samtalsintervjuer och fokusgruppsintervjuer med skolledare, lärare och elever i årskurs 7 och 9 samt gymnasiet andra år. Samantaget har 98 elever, 23 lärare och 5 skolledare deltagit i studien. Som komplement till de två tidigare nämnda studierna har jag valt en examensuppsats av Halvarsson-Kärnström et al. (2010) med titeln *Hur påverkas lärare genom kompetensutveckling inom IKT? En studie med huvudfokus på PIM*. Den rapporten behandlar ämnet jag studerar mer specifikt eftersom studien har huvudfokus på PIM. Uppsatsen bygger på sex stycken kvalitativa intervjuer med grundskollärare klass F-6.

Tillvägagångssätt

Kontakt och sekretess

Som nämnt tidigare under avsnittet *urval* så hade jag problem med att komma i kontakt med personer som var villiga att delta i min studie. Detta trots att jag först tog kontakt via e-mail och sedan ringde upp skolorna för att presentera mig och min studie. I introduktionsbrevet (e-målet) följde jag Esaiassons et al. (2007) rekommendationer om att brevet bör innehålla; en presentation av studien samt vem som ligger bakom den; en vädjan om deltagande samt garantier för respondenternas anonymitet; en konkret förklaring till hur besvarandet av frågorna kommer att gå till; och sist men inte minst kontaktuppgifter till den som genomför undersökningen.⁷⁹ Tillslut fick jag ändå kontakt med två förskolor och en grundskola som var villiga att ställa upp i undersökningen.

Respondenterna i undersökningen är anonyma och jag har därför valt att inte namnge respondenterna eller de medverkande förskolorna och skolan. Skolorna omnämns istället efter vilket stadsdel de tillhör; Östra Göteborg; Västar Göteborg; Majorna-Linné. Respondenterna skiljs åt genom att jag redovisar deras ålder samt vilken stadsdel de är verksamma i och jag anser inte att det påverkar anonymiteten. I Västra Göteborg finns det exempelvis 62 stycken förskolor och att urskilja en specifik individ baserat på ålder är således svårt.

---

⁷⁹ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wägnerud (2007) *Metodpraktikan* Stockholm: Norstedts Juridik

Intervjusituationen

Alla intervjuer har ägt rum på respondenternas arbetsplats. Esaiasson et al. (2007) understryker att det är bra att utföra intervjun på en plats där respondenten känner sig så bekväm som möjligt.⁸⁰ Jag antar att respondenterna känner sig bekväma på sina respektive arbetsplatser och därför förlade jag intervjuerna dit. Det är också viktigt att hitta en plats där intervjun kan genomföras ostört och i lugn och ro.⁸¹ Fem av de sex intervjuerna genomfördes i personalrum eller på ett kontor där vi fick vara ostörda. En av intervjuerna genomfördes dock utomhus på förskolans lekplats. Detta berodde på att respondenten var tvungen att ha uppsikt över barnen då de var kort om personal på den aktuella dagen för intervjun. Det bästa hade kanske varit att skjuta fram intervjun till ett annat tillfälle, men tyvärr så fanns det inte tid till det. Platsen för den intervjun kan ha påverkat resultatet då vi några gånger blev avbrutna av barnen som kallade på uppmärksamhet. Resultatet kan också ha påverkats av att förskolläraren var tvungen att hålla koll på barnen samtidigt som hon koncentrerade sig på att besvara frågorna. Eftersom jag inte fick tillfälle att genomföra intervjun på nytt så är det svårt att avgöra hur mycket intervjusituationen påverkade resultatet.

Intervjuerna i studien varade mellan 26 och 38 minuter. Alla intervjuer spelades in med diktafon efter godkännande av respondenterna. Esaiasson et al. (2007) påpekar att svaren i intervjuer kan påverkas av vem som ställer frågorna.⁸² I den här studien är alla intervjuer genomförda av en och samma person så intervjuernas likvärdighet i form av vem som ställde frågorna kan inte ifrågasättas. Däremot så kan intervjuareffekter såsom åldersskillnad mellan respondent och intervjuare tas i akt samt det faktum att respondenterna kan ses som experter på sitt område (pedagogik) medan intervjuarens kunskaper på det området är begränsade. Jag upplevde att min begränsning i kunskaper kring hur förskollärare arbetar i viss mån var till studiens fördel. Det resulterade många gånger i mer utförliga svar och förklaringar då respondenterna inte tog för givet att jag förstod vad de menade samt att de tillmötesgående besvarade en del frågor som för dem hade givna svar. Vad beträffar åldersskillnad så anser jag inte att det har påverkat respondenternas svar då de frågor som ställdes inte var av känslig karaktär. Däremot så kan de äldre respondenterna ha upplevt att jag hade mindre förståelse för att de tycker att arbetet med datorer är svårt, då de uttryckte att det för min generation är så naturligt.

Bearbetning av materialet

För kvalitativa studier finns det inga gemensamma regler för bearbetning, analys och tolkning utan det är upp till den enskildes personliga tycke och smak menar Trost (1993). Själv bearbetade jag mina intervjuer genom att transkribera det inspelade intervjumaterialet. För att sedan få en mer lättöverskådlig bild av materialet så använde jag mig av ett protokoll. I protokollet ställde jag upp frågor relaterade till mitt syfte och frågeställning och sorterade in intervjumaterialet under respektive fråga, på det sättet fick jag en tydlig bild över vad varje respondent tyckte och tänkte om den aktuella

---

⁸⁰ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wägnerud (2007) *Metodpraktikan* Stockholm: Norstedts Juridik

⁸¹ Ibid.

⁸² Ibid.

frågan. Därefter sammanfattade jag materialet under olika rubriker som representerade mina frågeställningar. Sammanfattningen av intervjumaterialet varvades med teoretiska utgångspunkter och förklaringsmodeller. Även paralleller till de rapporter som behandlar grundskollärares syn på IKT och PIM användes för att belysa några skillnader och likheter.

Metoddiskussion

Om jag studerar det jag säger att jag studerar

Jag anser att mitt val av metod har besvarat syftet för den här studien. Syftet var är att undersöka förskollärarnas syn på PIM-kompetensen och om den kommer till uttryck i deras yrkesutförande. I kvalitativa samtalsintervjuer av respondentkaraktär är det människors uppfattningar om olika företeelser man vill komma åt.⁸³ Jag anser att jag genom mina samtalsintervjuer har fått kunskaper om förskollärarnas syn på PIM-kompetensen.

Brister i urvalet

Något som jag anser är svagt i den här studien är urvalet av respondenter. Jag anser inte att jag har uppnått den variation som jag önskat. Det hade varit intressant att undersöka eventuella skillnader mellan resursstarka och resurssvaga områden. Det kunde också ha varit till studiens fördel att en av respondenterna var av det manliga könet. Men för att se till fördelarna med det slutgiltiga urvalet så upplevde jag att en viss teoretisk mättnad uppstod. Eftersom förskollärarna arbetade på skolor med liknande resurser så framkom inte några nya aspekter på användningen av PIM-kompetensen efter fem stycken intervjuer. Om urvalet istället fallit på en resursstark respektive en resurssvag skola och antalet intervjuer fortfarande var fem stycken så kan det ha varit svårare att uppnå en teoretisk mättnad. Det beror på att min tes är att resursstarka områden arbetar mer med IKT i skolan då de har bättre förutsättningar för det och således hade de fem intervjuerna, om de delats mellan två skolor, gett för få respondenter med liknande förutsättningar för att arbeta med IKT för att uppnå en mättnad.

Generaliserbarhet

En konsekvens av mitt metodval är att resultaten inte går att generaliser. Men å andra sidan så är det kanske inte heller av största vikt i den här studien. Min studie belyser några förskollärares syn på PIM-kompetensen och IKT i skolan vilket kan ge en fingervisning om hur detta kan upplevas på en förskola med medelstora resurser. I samband med kvalitativa intervjuer och analyser av material vill man ofta få fram olika slags mönster eller beteende mönster, skriver Trost (1993).⁸⁴ I avsnittet *resultat och analys* presenteras några ”typer” av syn på IKT i skolan och PIM-kompetensen. Dessa ”typer” kan användas och utvecklas i andra studier, och om inte för det så sammanfattar de intervjuerna på ett trevligt sätt.

⁸³ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wägnerud (2007) *Metodpraktikan* Stockholm: Norstedts Juridik

⁸⁴ Trost (1993) *Kvalitativa intervjuer* Lund: Studentintervju

RESULTAT & ANALYS

Inställningen till IKT i förskolan och PIM-kompetensen

Det råder delade meningar bland förskollärarna om huruvida PIM-kompetensen är relevant för deras yrkesutövande eller inte. Det delade meningarna beror till stor del på respondenternas intresse för IKT och vilken ”nytta” de ser i att använda IKT i förskolans verksamhet. Enligt Blumler et al. (1975) så är det viktigt att ett behov och en tillfredsställelse upprättas av ett medium för att en person ska vilja exponera sig för det.⁸⁵ Det är därför viktigt att förskollärarna ser en nytta med IKT i skolan för att de ska vilja använda det och vara mottagliga för exempelvis PIM-utbildningen. Några av förskollärarna ser stora fördelar med att använda datorn som hjälpmedel för barnens lärande. En utav förskollärarna säger såhär:

”... det fångar barnen väldigt bra och de lär sig väldigt mycket, och bara för att man har en dator eller en Ipad så kan det fortfarande vara pedagogiskt, alltså man kan ha pedagogiska spel och barnen kan sitta tillsammans och spela och kommunicera med varandra kring spelet”

Förskollärare Östra Göteborg, 29 år

De förskollärarna som är positiva till IKT i förskolan menar också att datorn är ett nyttigt redskap för att öva på öga-hand motoriken när man för musen på datorskärmen, den motoriken får barnen då öva på samtidigt som de kanske spelar ett språkprogram eller ett räkneprogram. Datorn ses även som ett bra redskap för att öva på skriftspråket, barnen tycker många gånger att det är roligare att skriva på datorn med hjälp av tangenter än att skriva för hand då de kan se att bokstäverna blir rätt på en gång. Såhär beskriver en av förskollärarna det:

”... man märker ju nu på våra barn att vissa, alltså det är ju så lätt med skriftspråket, det ser ju redan rätt ut när de trycker på den lilla tangenten för att försöka skriva, det blir en bra start för dem med det positiva på en gång”

Förskollärare Västra Göteborg, 25 år

Men för andra förskollärare så är intresset för att implementera IKT i förskolan mer svalt. En förskollärare uttrycker att intresset för IKT skiljer sig mycket och att det ofta beror på ålder. Hon påpekar att användningen av datorer är mer naturligt för de yngre förskollärarna som är i 25 till 30 årsåldern, men att de också många gånger inte är kritiska nog till användningen av datorer i förskolan. Hon menar att:

”... så här små barn de behöver realupplevelser först, och det får de aldrig via en datorskärm, och vi pratar väldigt mycket om det och framförallt i min arbetsgrupp men det kan ju bero på hur gamla vi är och så också...”

Förskollärare Östra Göteborg, 51 år

⁸⁵ Blumler & Katz (1974) *The Uses of Mass communication* London: Sage Publications

Vidare diskuterar samma förskollärare att barnen sitter mycket vid datorn hemma och därför bör förskolan erbjuda något annat. Hon påvisar också att det krävs ett stort intresse av förskolläraren för att arbetet med datorer tillsammans med barnen ska bli bra, även om arbetet är pedagogiskt upplagt med syfte och mål. På tal om att arbeta pedagogiskt med dator tillsammans med barnen säger hon såhär:

"... men man styrs ju av sina intressen, jag går ju hellre ut i naturen och jobbar med rörelse eller vad som helst"

Förskollärare Östra Göteborg, 51 år

En av de yngre förskollärarna lyfter istället fram att det är svårt att komma ifrån att se barnens intresse för ny teknik såsom för mobiltelefoner, datorer och Ipads. Hon menar att det är viktigt att ta till vara på barnens nyfikenhet och intressen också.

"... men det är liksom lite för lätt att säga att vi inte ska jobba med det för att de får så mycket av det hemma, och det får de ju säkert också men här kan man ju jobba mer medvetet och pedagogiskt och välja ut vilka bitar, spel och program och hur man ska göra liksom"

Förskollärare Östra Göteborg, 29 år

En annan förskollärare nämner att det är bristen på tid som gör att de inte arbetar mer med datorer tillsammans med barnen. De är tre pedagoger på 18 stycken tvååringar och bristen på resurser gör det svårt att ta sig den tiden menar hon.

"... jag tycker de borde tänka om, om de vill att vi ska utvecklas och göra det på lite högre nivå och jobba mer med datorer med själva barnen, barn ska ju vara med på det för det är inte bara att vi ska göra dokumentation av vad de gör utan de ska vara med och vara delaktiga och då krävs det ju mycket mer resurser"

Barnskötare Östra Göteborg, 48 år

Maltén påvisar att det är av stor vikt att skapa ett moraliskt engagemang hos lärare för att de ska vilja arbeta för skolans uppsatta mål och värderingar.⁸⁶ Det är också viktigt att engagemanget är gemensamt för människor lär i stor utsträckning genom kommunikation och samarbete med varandra.⁸⁷ Något som jag har uppmärksammat i min studie är att de förskollärare som är av en yngre generation i större utsträckning är mer positiva till IKT i förskolan. Även förskollärarna själva ser en skillnad i intresse och engagemang hos sina kolleger beroende på vilken generation de tillhör. En av förskollärarna är yngst på sin avdelning, hon är 38 år och hennes kolleger är en bit över femtio. Hon ser ett problem med att åldersfördelningen inte är mer spridd än vad den är.

⁸⁶ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur

⁸⁷ Heide, Johansson & Simonsson (2005) *Kommunikation och organisation* Malmö: Liber

Hon menar att yngre generationer har ett större intresse för att implementerar IKT i förskolan och att det är viktigt att få ett stöd från kolleger för att komma igång och arbeta mer med datorer på avdelningen. Hon säger såhär:

"... hade jag haft en yngre kollega så hade vi nog kommit igång för länge sedan, så jag tror det handlar mycket om generationer [...] för det ser man ju på grannavdelningen, de har ju inte haft några problem med det för de är ett yngre arbetslag, det är ingen som ifrågasätter vad det ska vara bra för och då klart blir det mycket enklare"

Förskollärare Västra Göteborg, 38 år

Även respondenterna i den äldre generationen funderar på det här med ålder och intresset för IKT i förskolan. En utav dem uppmärksammar att det främst är 60-talisterna som har haft problem med implementeringen av IKT i förskolan och som upplevde PIM-utbildningen som svår.

"... ja det är väl min generation, 60-talisterna som har problem men sen kommer det ju inte att finnas längre, alltså det dör ju ut med oss, så är det ju... sen kommer det ju att finnas en naturlig relation till det här, men det är klart att vi sa ju jobba några år till så vi får ju mäta med det här"

Förskollärare Östra Göteborg, 51 år

Motstånd till förändringar i en organisation är ofta resultatet av exempelvis förändringar i kravet på kompetens och färdigheter eller meningsskiljaktigheter i om vad som ligger i organisationens intresse menar Alvesson et al.⁸⁸ Implementeringen av IKT i förskolan och kravet på PIM-kompetens kan alltså utveckla ett motstånd hos de anställda. I min studie är de främst de förskollärare som är i en äldre generation som uppvisar ett motstånd mot IKT i förskolan. Det kan bero på att de upplever kravet på färdigheter som för stort eller att de, som i *Uses and Gratification* teorin, inte ser nyttan med IKT i förskolan. Säljö (2000) menar också att vissa ser den nya informations- och kommunikationstekniken som ett hot mot genuint mänskliga former av lärande.⁸⁹

Hur upplever förskollärarna PIM-utbildningen?

Trots att det råder delade meningar om huruvida implementeringen av IKT i förskolan är bra eller inte och om PIM-kompetensen är relevant för förskollärarnas yrkesutövande så verkar de flesta av förskollärarna ändå ha en positiv inställning till PIM-utbildningen. En av de förskollärarna som var mest skeptiskt till användningen av datorer i barngruppen var ändå en av dem som tyckte att PIM-utbildningen var mest nyttig. Motsatsen till detta visar studien av Halvarsson-Kärnström et al. (2010), där såg de att de respondenter som mött IKT och som ansåg att det var ett bra redskap för undervisning också var dem som ville bredda sina kunskaper, medan de som inte mött IKT upplevde att de inte var i behov av det.⁹⁰ Respondenten i min studie beskriver att

⁸⁸ Alvesson & Svenningsson (2008) *Förändringsarbete i organisationer* Malmö: Liber

⁸⁹ Säljö (2000) *Lärande i praktiken* Stockholm: Liber

⁹⁰ Halvarsson-Kärnström & Vendelstrand (2010) Rapportnummer: HT10-7810-08

hon har haft en extrem rädsla för datorer och att det var först för fem till sex år sedan som hon rörde en dator för första gången. Hon säger så här om PIM-utbildningen:

”För egen del så känner jag ju att det var nödvändigt [...] det var också nödvändigt att det var upplagt så pedagogiskt för att förstå, för mig var det att förstå överhuvudtaget hur en dator fungerar, det verkar ju helt jättekorkat för någon som är yngre och uppväxt med det”

Förskollärare Östra Göteborg, 51 år

Svårighetsgraden på PIM-utbildningen upplevs olika av respondenterna, de äldre respondenterna upplevde i större utsträckning att det var svårt och att det tog mycket tid att genomföra de tre stegen.

”... för vissa var det så lätt, jag har en kollega som har datavana och för henne gick det snabbt och var inte så svårt, men för mig var det det och det var det för många andra som är äldre än mig”

Barnskötare Östra Göteborg, 48 år

En av de yngre förskollärarna upplevde PIM-utbildningen på ett helt annat sätt. Sådär beskriver hon utbildningen:

”...på de första tre stegen kan jag säga att jag kunde allting, det var lätt, men det jag tyckte var jobbigt var att man skulle ta sig tiden till att göra det hemma”

Förskollärare Västra Göteborg, 25 år

I frågor kring PIM-utbildningen så påpekar alla förskollärare att tiden var ett bekymmer. Bland de förskollärare som deltog i intervjun fick alla studera PIM-utbildningen på sin fritid och sedan fick de ta ut fem dagar komplement i efterhand. Alla förskollärarna uppgav att det var jobbigt att arbeta med PIM på fritiden eftersom alla också arbetar heltid.

”... och det är ju det här med tiden, det hade varit mycket bättre på arbetstid för det är svårt när man kommer hem och man har jobbat sina 40 timmar och då ska man sätta sig på helgen och göra det”

Förskollärare Västra Göteborg, 38 år

Oavsett vilka förkunskaper förskollärarna besatt i form av datorkunskap så fick alla ta ut lika mycket tid för arbetet med PIM. Några tyckte att tidsåtgången var väl tilltagen medan andra uppger att de arbetade minst dubbelt så lång tid med PIM än den tid som var tilldelad.

”... jag tror inte att det tog så lång tid, 20 min per uppgift kanske”

Förskollärare Västra Göteborg, 25 år

En av de äldre förskollärarna som tyckte att PIM-utbildningen var svår och som fick lägga ner mycket tid på den menar att tiden borde anpassas efter varje individs förutsättningar. Hon påpekar också att vissa kanske inte ens hade behövt gå PIM-utbildningen.

”... tiden borde ju individualiseras [...] jag menar man ska ju inte straffas för att man är född på 60-talet liksom”

Förskollärare Östra Göteborg, 51 år

Alla förskollärarna fick arbeta med PIM-utbildningen på sin fritid och ta ut fem dagar kompedighet, men tidsramen för att bli klar med de tre nivåerna i PIM-utbildningen skilde sig åt. Några av förskollärarna berättar att det hade ungefär ett och halvt år på sig att bli klara med nivå ett till tre medan andra uppger att det bara hade 3 månader på sig. På en fråga om kunskaper i bildbehandlingsprogram svarar en av förskollärarna följande:

”...det var en sån bit som jag hispade över för jag inte riktigt hade tid att sätta mig in i det så jag gjorde minsta möjliga där. Men det hade man ju verkligen behövt, att lära sig att klippa ut och klistra in och så...”

Förskollärare Västra Göteborg, 38 år

På grund av upplägget med tidsdisponeringen så upplever många av förskollärarna att de endast gjorde vad som krävdes för att klara av uppgifterna, eftersom de var tvungna att arbeta med PIM-utbildningen på sin fritid så ville de inte lägga den extra tiden för att verkligen lära sig programmen grundligt.

”Jag tror att jag idag skulle agera annorlunda, jag skulle inte göra det på min fritid, jag skulle göra det under dagtid och på så lång tid jag behöver, jag kanske behöver 10 timmar eller 1 timme i min egen takt, vill du att jag ska utvecklas så ge mig en chans då? Jag ska inte behöva ta det på min fritid”

Barnskötare Östra Göteborg, 48 år

Heide et al. (2005) menar att mycket av vår kunskap produceras, reproduceras och förmedlas när medlemmar i en organisation integrerar och kommunicerar med varandra.⁹¹ PIM-utbildningen kan studeras enskilt eller i grupp och även workshops fanns tillgängliga. Men respondenterna i min studie arbetade till största delen enskilt hemma och många menar också att det inte hade tid att gå på workshops för att få hjälp då det många gånger krockade med arbetstiderna eller att det styckade upp arbetsdagen för mycket. Förutsättningarna för arbetet med PIM för mina respondenter var alltså kanske inte optimala ur Heides synvinkel. Endast en av förskollärarna uppger att hon deltagit i workshops och den möjligheten fick hon genom att det anordnade ”pedagogiska måndagar” i hennes stadsdel när hon gick PIM-utbildningen. Någon enstaka respondent tog också hjälp av kolleger eller frågade sina barn hemma.

”... det var ju inte så att jag satt helt själv för hemma kunde jag fråga barnen ibland, de vet ju hur dålig jag är på det här”

Förskollärare Östra Göteborg, 51 år

Trots att respondenternas syn på PIM-utbildningen skiljer sig något åt så är ändå de flesta intresserade av att läsa mer PIM eller någon annan datorutbildning. En av förskollärarna har redan läst upp till PIM nivå 5 och några andra säger såhär:

”Jag går ju gärna mer data överhuvudtaget och just gärna om hur man använder det mer med barnen”

Förskollärare Västra Göteborg, 25 år

⁹¹ Heide, Johansson & Simonsson (2005) *Kommunikation och organisation* Malmö: Ilber

"... jag kan tänka mig det, någon gång när jag har tid. Jo men jag ser ju ändå att det finns saker som jag skulle vilja lära mig ändå som jag inte kan"

Förskollärare Östra Göteborg, 51 år

Men en av respondenterna ställer sig tveksam till att läsa mer PIM. Hon är besviken på det förutsättningar som gavs i samband med utbildningen och menar att det borde vara förknippat med någon form av belöning att klara utbildningen. Hon var en utav dem som la mycket tid för att klara PIM nivå 3.

"Men jag fick inte någon belöning vad det gäller det, fastän jag la många timmar på det, så när det kommer något nytt nästa gång så överväger jag om jag ska göra det eller inte..."

Barnskötare Östra Göteborg, 38 år

Sammantaget är förskollärarna nöjda med utbildningen, men besvikna på förutsättningarna kring den. De flesta inser att datorer är här för att stanna och det har blivit en sådan naturlig del av samhället så att det är svårt att stå utanför det. I studien av Halvarsson-Kärnström et al. (2010) framkommer att PIM-utbildningen har bidragit till att inspirera lärarna till att använda datorn i undervisningen vilket är något som även har framkommit i min studie.

"Men man får ju lite press på sig i och med att man ska ha klarat de här tre första stegen liksom, så att egentligen så tycker jag att det har varit kul och så tycker jag att det är bra för man en liten push och lär sig något nytt"

Förskollärare Östra Göteborg, 29 år

Används PIM-kompetensen i yrkesutövandet?

Alla förskollärare uppger att det arbetar mycket med dokumentation av sitt arbete och barnens utveckling. I arbetet med dokumentation så berättar alla förskollärare att kameran är ett viktigt redskap. På båda förskolorna använder de digitalkameror för att fota med för att sedan föra över bilderna till datorn där de sorteras och lagras. Vissa bilder skrivs också ut och sätts upp inne på förskolan.

"... jag kan ju se att i mitt jobb så är det dokumentation och foto som jag har direkt användning för"

Förskollärare Östra Göteborg, 51 år

Alla förskollärare ser också en nytta med att skapa bildspel för att presentera bilder och text. Det är bra för barnen att få se sig själv på bild och det utvecklar sitt språk när de får berätta om vad de gjorde på bilderna. Bildspel används i varierande grad av förskollärarna, men en av dem berättar om att det använt bildspel under en drop-in dag för föräldrar under föregående termin.

"... jag satte datorn med ett litet bildspel som gick runt och runt där barnen berättade vad de hade gjort till varje bild och föräldrarna kunde sitta och titta och det var väldigt roligt"

Förskollärare Västra Göteborg, 25 år

Men samma förskollärare förklarar också att det var lite besvärligt för föräldrarna då de fick sitta 15 stycken runt en liten datorskärm. Hon hade önskat att det hade haft en smartboard eller en projektor för att visa bildspel på. Detta är något som ytterligare en förskollärare påpekar:

”... jag gjort en konstserie tillsammans med ungarna och en konstnär [...] och då hade det varit väldigt kul att visa det i Powerpoint för alla älskar ju att se sig själva, men det är ju inte roligt på en sådan här liten skärm”

Förskollärare Västra Göteborg, 38 år

Något som påpekas gång på gång är också bristen på tid. En av förskollärarna berättar att hon arbetar med bildspel ibland men att hon har ambitionen att arbeta mer med det.

”... jag vet hur man gör men sen är det ju det att tiden inte alltid räcker till för att hinna göra det. Men tanken är att vi ska kunna göra bildspel och så och lägga ut på Hjärntorget för föräldrarna”

Förskollärare Östra Göteborg, 29 år

Hjärntorget omnämns ett par gånger under alla intervjuer. Hjärntorget är Göteborg stads pedagogiska IT-stöd för alla nivåer inom skolan. Via Hjärntorget finns möjligheter för kommunikation och tanken är att mycket av den information som lärare, elever och föräldrar behöver ska finnas där. Alla pedagogiska enheter inom Göteborgs stad ska använda Hjärntorget och det skapar möjligheter att följa en elev genom hela skolgången.⁹²

”... ja nu kommer ju nått nytt som heter Hjärntorget, men om man inte hade de här förkunskaperna så skulle jag ju inte kunna lära mig ett nytt system om jag inte kan grunden”

Förskollärare Östra Göteborg, 51 år

För de förskollärare som inte kände sig så hemma på datorer så har PIM -utbildningen hjälpt till att bygga en grund för kommande IKT utveckling såsom Hjärntorget. Men allt nytt som kommer tar också tid att komma in i och att uppdatera Hjärntorget är också tidskrävande. Något som är viktigt vid utbildning och kompetensutveckling är *tid*, det handlar om tid för att hålla kunskaperna vid liv. Nya kunskaper måste användas regelbundet för att utvecklas och befästa.⁹³ De förskollärare som anser att de inte är så duktiga på datorer medger att de många gånger överlåter arbetet med datorer på dem som har mer kunskap. Det kan bidra till att de som behöver datorvanan mest går förlorade om den. De som har mest kunskap om datorer är ofta är de som använder datorerna på förskolan mest vilket beror på tidsprioriteringar. Några respondenter uttrycker det såhär:

”... nått slags vägande över hur mycket tid vi kan lägga och då blir det ju mest så att den som har mest kunskaper och är snabbast gör, så därför har jag ju också tappat mycket av det jag faktiskt lärde mig i PIM”

Förskollärare Östra Göteborg, 51 år

⁹²Göteborgs stad *Hjärntorget* (Hämtad 2012-01-02)

⁹³ Halvarsson-Kärnström & Vendelstrand (2010) Rapportnummer: HT10-7810-08

"... när jag var färdig med PIM så kände jag mig lite mer säker och då kunde jag göra det, men det tar ju kanske lite längre tid för jag är inte så snabb, jag sitter inte vid datorn på samma sätt som någon som gillar det"

Barnskötare Östra Göteborg, 48 år

Många av förskollärarna är positiva till kommunikation via dator och Hjärntorget. Den Norska studien *Monitor 2010* understrycker att läroplattformar på Internet inte är en färdig resurs som skapar aktivitet, men den skapar möjligheter för det.⁹⁴ Två av respondenterna i studien är IT-ansvariga på sin arbetsplats. De berättar att mycket kommunikation mellan IT-ansvariga i Göteborgsregionen sker via Hjärntorget. Där utbyter de erfarenheter och inspireras av IKT-arbete på andra skolor. De båda förskolorna använder sig också av blogg för att dokumentera arbetet så att även föräldrarna ges möjlighet att vara delaktiga i förskolans.

"Vi försöker lägga ut information minst en gång i veckan, det fungerar nästan som en blogg men vi kallar det för logg så vi skriver liksom datum och så skriver vi "idag har vi ..." och så kan man lägga upp en bild på hur det såg ut"

Förskollärare Östra Göteborg, 29 år

Sammantaget så är det främst för dokumentation som PIM-kompetensen kommer till användning. Det handlar då främst om att skriva texter i ordbehandlaren, ta bilder och skapa bildspel på datorn. Men även för kommunikation kommer datorn till användning då båda förskolorna använder sig av en blogg. Men i PIM-utbildningen behandlas också delar som ljudinspelning och video. Det ingick också fördjupad kunskap om bildspel och bildredigering.

"... man måste hitta vad som är rimligt för oss och vad vi ska göra, så trean har jag inte använt alls och jag tror inte att det är många som har använt den. Det är så stora barngrupper och man binner inte..."

Barnskötare Östra Göteborg, 48 år

En annan förskollärare säger såhär om att arbeta med ljud och video:

"Det har inte blivit så ännu, det är kanske lite som är inspelat i kameran faktiskt men nej vi är inte där ännu, alltså tiden räcker inte till men annars så kan jag mycket väl tänka mig att sätta ljud..."

Förskollärare Östra Göteborg, 54 år

Men trots att alla program och kunskaper som PIM-utbildningen gett inte används så tycker ändå en av förskollärarna att alla nivåer i PIM-utbildningen var bra för att de har gett kunskaper om att programmen finns och att det är viktigt för att kunna nyttja dem i framtiden.

"... det är nog det bästa man lärt sig, att de här programmen finns och såhär kan man använda sig av dem"

Förskollärare Östra Göteborg, 29 år

⁹⁴ Monitor 2010 Samtaler om IKT i skolen PDF

Något annat påverkar användningen IKT i förskolan är resurser, eller bristen på resurser snarare enligt respondenterna. Några av förskollärarna menar att arbetet med och motivationen för att arbeta med IKT många gånger brister på grund av den tekniska utrustningen. Även *Monitor 2010* och rapporten av Halvarsson-Kärnström et al. (2010) visar på brister i tekniken, det saknas resurser till reparationer och underhåll och lärarna uppger att de själva saknar kunskaper för att lösa problemen. Respondenterna i den här studien upplever inte att reparationer är ett stort problem, i Göteborg stad finns något som heter Intraservice som förskolorna kan kontakta vid problem.

"... och det fungerar ganska bra för de brukar kunna komma, ja inte samma dag, men inom en till två dagar i alla fall."

Förskollärare Östra Göteborg, 29 år

Eurydice rapport framhåller att det inte är brist på IKT-utrustning i de Europeiska skolorna, men rapporten *Monitor 2010* visar samtidigt att tillgången på bärbara datorer ger lärare en mer positiv inställning till användning av teknik samt till användning av teknik i undervisningen. På förskollan i Östra Göteborg har de en bärbar dator per avdelning samt två stycken stationära datorer på kontoret. Det innebär att tre pedagoger delar på en bärbar dator. På förskolan i Västra Göteborg har de två bärbara datorer och en stationär administrativ dator som delas på fyra avdelningar. Tillgången på datorer upplevs på olika sätt av dem som arbetar på skolorna. På förskolan i Östra Göteborg anser en av pedagogerna att datorerna räcker gott och väl medan en annan anser att det behövs fler.

"Ja det finns ju tillräckligt, det finns ju två stora, alla sitter inte samtidigt, sen har vi bärbara också, så det finns ju det är tiden vi saknar..."

Barnskötare Östra Göteborg, 48 år

"... ja datorerna är alltid upptagna"

Förskollärare Östra Göteborg, 29 år

Den skilda uppfattningen om tillgången på datorer kan bero på förskollärarnas olika intresse för att använda datorn tillsammans med barnen. Som tidigare diskuterat i studien så ser den yngre generationen av förskollärarna mer nytta i att använda datorer i förskolan och det är kanske också därför som de ser ett större behov av fler datorer. Ett önskemål från båda förskolorna är bland annat att få trådlöst nätverk, de menar att det hade underlättat arbetet då en bärbar dator med Internet kan användas vart som helst i huset. Ett annat önskemål är att få smartboard eller en projektor.

"... å det är ju inte så lätt med sladd alltså och en liten liten skärm, det blir ju slagsmål då bland barnen [...] men vi har ju ingen kanon och det fattas mycket materiellt för hade vi haft de rätta förutsättningarna så hade det varit mycket enklare..."

Förskollärare Västra Göteborg, 38 år

På förskolan i Östra Göteborg har de en kamera per avdelning, och med de kamerorna går det också att filma. De ska även köpa in två till tre extra kameror till våren. I Västra Göteborg den har de en kamera per avdelning samt en videokamera som de delar på.

”vi har en liten kamera som man kan filma med också och den delar vi på fyra avdelningar, ja det är ju så att det inte blir filmat någonting [...] det är ju ingen idé att filma om man inte har någonting att visa det på...”

Förskollärare Västra Göteborg, 38 år

Hur upplever förskollärarna förutsättningarna för att arbeta med PIM?

Ytterligare en viktig aspekt i arbetet med IKT i förskolan är hur stödet i organisationen ser ut. Förskollärarna upplever att stödet från kolleger och från chefen är viktigt för att arbetet ska gå framåt. Maltén (1995) menar att det är viktigt att organisationsmedlemmarna är överens om vilka mål som ska nås och även vägarna för att nå dessa. Om målbilden inte delas av organisationsmedlemmarna kan en konflikt uppstå och det gynnar inte utvecklingen.⁹⁵ En av respondenterna upplever att hon saknar stöd från sina kolleger, och det kan kanske vara ett resultat av att en gemensam målbild om arbetet med IKT på förskolan saknas. Hon säger såhär:

”Ja det är ju detta som är på gång med Hjärntorget och det är ju där jag känner att jag faller, jag vill ju starta upp Hjärntorget, men mina kolleger har inget intresse av det...”

Förskollärare Västra Göteborg, 38 år

Enligt Alvesson et al. (2008) kan motståndet till förändring minimeras om organisationsmedlemmarna tillåts vara delaktiga i planeringsprocessen och genom att låta medlemmarna experimentera.⁹⁶ Intresset för att implementera IKT i förskolan varierar som nämnt tidigare, men något som blir tydligt är att det är lättare att skapa ett intresse om det finns någon på avdelningen som är drivande, det kan vara en medarbetare eller chefen.

”Ja mina närmsta kolleger, alltså man jobbar ju tre och tre de är ju ganska villiga att lära sig men de kan inte så jättemycket, men alltså de lär sig jättemycket när man sitter på planeringar och de tycker det är jättebra att jag visar dem och så, så det fungerar relativt bra ändå runt om buset”

Förskollärare Östra Göteborg, 29 år

Chefens intresse för datorer och ny teknik skiljer sig åt på de olika förskolorna. Ingen utav förskolorna har någon policy för arbetet med IKT på skolan, men på en av förskolorna är detta på gång. Genom att låta förskollärarna vara delaktiga i utvecklandet av en IT-policy främjar således implementeringen av IKT och minskar motståndet. Och några av medarbetarna tror också att det kan bidra till att det blir lättare att arbeta med IKT på arbetsplatsen.

⁹⁵ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur

⁹⁶ Alvesson & Sveningsson (2008) *Förändringsarbete i organisationer* Malmö: Liber

En del i det kan också som nämnt tidigare bero på att en gemensam målbild upprättas.

"... jag ska sitta med min chef nu i januari och diskutera om man ska köpa in datorer till barnen och hur man ska jobba med det, så att man har en IT-policy innan man kör igång"

Förskollärare Östra Göteborg, 29 år

På förskolan i Västra Göteborg däremot finns det ingen IT-policy och medarbetarna ser inte att det är något som är på gång heller. De önskar att chefens kunskap och intresse var större.

"... det ska göras uppdateringar och trådlöst nätverk ska kopplas in med doser hit och dit, men givetvis hade det kunnat vara lite mer eld i rumpan på chefen när det gäller det, då hade det gått mycket snabbare och prioriteringar att söka bidrag för att få in en smartboard till oss, alltså andra har ju fått men jag tror inte att hon är data intresserad heller så det har inte vart det som är intresset."

Förskollärare Västra Göteborg, 25 år

Men oavsett om chefen har ett stort intresse eller inte, så är det också avgörande, som nämnt tidigare, att alla medarbetare arbetar mot samma mål samt att de ges förutsättningar till att arbeta med IKT. Det är främst tiden som är ett bekymmer. Enligt Carlgren et al. (2007) kräver den "nya" målstyrda skolan mer samarbete och tid till planering

"... de är för datorer och att vi ska gå i samma takt som samhället går [...] de vill minska allt i pappersform, allt ska vara på datorn nu, dokumentation och så [...] alla chefer vill men sen hur mycket tid får vi? Jag vet inte om det är rimligt att ha sådana krav när de vet hur tufft vi har det redan"

Barnskötare Östra Göteborg, 48 år

"Det krävs att man har kunskap och får tiden från sin chef och ett intresse, jag tycker det, på ett sätt känns det dumt att pressa människor som inte har kunskapen att de ska kunna göra det men samtidigt så står det ju i läroplanen med IT och att det ska finnas olika sätt att kommunicera på och det är ju vår roll och vårt uppdrag och så men det krävs ju definitivt att man får tiden."

Förskollärare Västra Göteborg, 25 år

De flesta förskollärarna känner ändå av att det satsas mycket på IT just nu. Många ser att det kommer direktiv uppifrån men även i viss mån från sin egen chef. En av respondenterna är också IT-ansvarig på sin arbetsplats och det anordnas möten och utbildningar för dem runt om i stadsdelen. Men många eftersöker mer tid och resurser i "vardagen" för att kunna arbeta mer med IKT i skolan. Det saknas en del teknisk utrustning för att arbetet med IKT ska fungera och kännas nyttigt och de behöver mer avsatt tid för att arbetet ska komma igång. En av respondenterna säger såhär:

"... för mig är det så att är det nått som min arbetsgivare kräver så får ju jag försöka göra mitt bästa, jag behöver ju inte bli bäst på det men jag får ju i alla fall göra det jag blir tillsagd va, sen hur jag använder det då det får ju bli en annan diskussion det"

Förskollärare Östra Göteborg, 51 år

”Typer”

För att belysa olika slags mönster eller beteendemönster⁹⁷ så har jag lyft fram ett par ”typer” av förskollärare som får sammanfatta resultaten i studien. Jag kan se tre typer av inställning till, intresse för och arbete med IKT och PIM i förskolan. De tre olika typerna är; Den kritiska; Den entusiastiska; Den besvikna.

Den kritiska förskolläraren är varken för eller emot IKT i förskolan. Hon kan se fördelarna med det, men har ett kritiskt förhållningssätt till det. Hennes egen användning av datorer är begränsad till det mest nödvändiga. Kritikern tar inte egna initiativ till implementering av mer IKT användning i förskolan, men hon tar till sig sådana delar som hon ser att andra använder mycket och som hon anser nyttiga.

Den entusiastiska förskolläraren ser en stor nytta med att implementera IKT i förskolan. Hon ställer sig positiv till de initiativ som tas för att öka användningen av IKT i förskolan. Hon anser att fortbildningar på området är viktiga för att öka den allmänna kompetensen och hon är intresserad av att själv lära sig mer. *Den entusiastiska* försöker arbeta mer med IKT i sitt arbete trots att förutsättningarna kanske inte är optimala.

Den besvikna tycker att det är besvärligt och fokuserar på de begränsningar som finns för arbetet med IKT och PIM i förskolan. Den besvikna är vanligtvis positiv till IKT i förskolan men arbetar med det desto mindre. Den besvikna har en tendens till att fokusera på faktorer som hindrar användningen snarare än att se möjligheter i de resurser som finns för tillfället. Hon förklarar att hon skulle använda IKT i yrkesutövandet *om* hon gavs möjligheten.

---

⁹⁷ Trost (1993) *Kvalitativa intervjuer* Lund: Studentlitteratur

SLUTDISKUSSION

PIM-snack eller verkstad?

Studiens syfte var/är att undersöka förskollärares syn på PIM-kompetensen och om den kommer till uttryck i deras yrkesutövande. För att ta reda på detta genomfördes fem kvalitativa samtalsintervjuer med förskollärare. Tidigare studier om IKT i skolan användes som referensram och kompletterades med en intervju med en grundskollärare.

Resultatet av undersökningen visar att förskollärarna använder sig av IKT i förskolan i varierande utsträckning. Förskollärarna använder sig främst av de kunskaper som presenterades i PIM nivå 1 och 2. De är kunskaper om ordbehandlingsprogram, Powerpoint och hantering av digitala bilder. Förskollärarna uppger att det främst är för dokumentation som PIM-kompetensen används. Förskollärarna använder även IKT för kommunikation och då främst via Hjärntorget som är Göteborgs stads IT-stöd. Om PIM-kompetensen i sig har bidragit till mer kommunikation via IKT är svårt att säga, men några av förskollärarna belyser vikten av att ha en grundläggande datorkunskap för att lättare kunna ta till sig nya IKT-satsningar som Hjärntorget. Några av de yngre förskollärarna använder också datorn tillsammans med barnen, då övar de skriftspråk med hjälp av tangentbordet eller spelar ett pedagogiskt spel.

Innehållet i PIM nivå 3 används inte. Där behandlas program som Photostory, Audacity och Moviemaker. Ingen av förskollärarna arbetar med ljud eller video, men några av dem kan tänka sig att arbeta med det i framtiden. Något som många gånger anges som orsak till att förskollärarna inte arbetar med det är bristen på tid. Förutom bristen på tid så finns det också de förskollärare som inte anser att IKT i skolan ger ett större utbildningsvärde. De ser alltså inte nytta med att använda PIM-kompetensen mer än vad de redan gör.

Ur ett *Uses and gratification* perspektiv kan jag se att det är viktigt att förskollärarna finner PIM-kompetensen användbar och att den fyller en funktion i deras yrkesutövande för att de ska använda kompetensen i sitt yrkesutövande. Resultatet av min studie visar att de förskollärare som ser nytta med IKT i förskolan också är de som använder IKT mest i sitt yrkesutövande. Som nämnt tidigare så är det främst delar i PIM nivå 1 och 2 som används, och detta gäller för både de förskollärare som ser en stor nytta med IKT och för dem av motsatt åsikt. Det som skiljer dem åt är alltså inte vilka delar de använder, utan snarare hur mycket tid de arbetar med delarna och det upplevda intresset för dem. De förskollärare som ser en stor nytta med IKT i skolan har också ett större intresse för datorer. Anledningen till att de arbetar mer med datorer är många gånger för att de tycker att det är kul, samt att de förskollärare som inte har samma intresse också upplever att de saknar kunskaper och överlåter därför den typen av arbete på någon med större kunskap. Det beror på att de med större kunskaper utför arbetet på kortare tid och eftersom alla förskollärare upplever att de har brist på tid så överläts ofta det arbetet på de som är snabbast.

I studien kan jag urskilja en klyfta mellan olika åldersgrupper. De yngre förskollärarna använder i större utsträckning IKT i förskolan. De yngre förskollärarna ansåg också att PIM-utbildningen var relativt enkel och att de redan besatt mycket av den kunskap som presenterades i PIM nivå 1 till 3. De har också i större utsträckning ett allmänt intresse för IKT än vad de äldre förskollärarna har. Men oavsett kunskaper och intresse så har jag sett att användningen av IKT på förskolan många gånger påverkas av hur förskollärarna upplever förutsättningarna och resurserna. Några hänger upp sig på och hindras av begränsade resurser, medan andra arbetar på så gott det går med de resurser som är tillgängliga.

Rekommendationer för att motivera förskollärarnas till användning av IKT i förskolan

För att PIM-kompetensen ska komma till uttryck behöver förskollärarna tid för det arbetet. Det är särskilt viktigt att de förskollärare som har mindre erfarenhet av IKT får tid för att hålla PIM-kunskaperna vid liv. De nya kunskaperna måste användas regelbundet för att utvecklas och befästas.⁹⁸

I mina intervjuer framkom att det inte finns någon handlingsplan för arbetet med IKT och PIM-kompetensen på någon av förskolorna i dagsläget. Enligt Maltén (1995) är det av stor vikt att skapa ett moraliskt engagemang hos organisationsmedlemmar för att de ska vilja arbeta för skolans mål och värderingar.⁹⁹ För att kunna skapa ett gemensamt engagemang så krävs det att det finns tydliga mål uppsatta, i detta fall om hur respektive förskola ska implementera och arbeta med IKT i verksamheten. Med detta som bakgrund vill ja rekommendera att det på förskolor arbetas fram en handlingsplan eller IT-policy för hur IKT ska användas.

Både Maltén (1995) och Alvesson et al. (2008) diskuterar vikten av att låta organisationsmedlemmar vara delaktiga i förändringsprocesser för att minimera motståndet till dem. Säljö (2000) menar att IKT ändrar förutsättningarna för lärande och formell undervisning och att lärande delvis handlar om samspelet mellan människor och artefakter.¹⁰⁰ Utvecklingen inom IKT medför således en förändring i förskolans arbete. Som sagt tidigare så är det viktigt att det på förskolan arbetas fram en IT-policy för att skapa en gemensam målbild för arbetet med IKT. I utvecklingen av en IT-policy är det också viktigt att låta förskollärarna vara delaktiga, detta för att minska risken för motstånd mot eventuella förändringar. Det är dock inte alltid så att organisationsmedlemmarna är överens om målen eller vilka vägar som ska användas för att nå dem, men då är det viktigt att diskutera dessa meningsskiljaktigheter så att personalen inte delas i olika läger.¹⁰¹ Sådana diskussioner kan behandlas när en IT-policy arbetas fram gemensamt.

⁹⁸ Halvarsson-Kärnström & Vendelstrand (2010) Rapportnummer HT10-7810-08

⁹⁹ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur

¹⁰⁰ Säljö (2000) *Lärande i praktiken* Stockholm: Liber

¹⁰¹ Maltén (1995) *Lärarkompetens* Lund: Studentlitteratur

Nya frågor

Som nämnt i inledningen så tycker jag att den här studien är intressant för att se utvecklingen som skett i förskolan i och med IKT. När jag var liten så dokumenterades inte förskollans arbete med hjälp digitala verktyg som digitalkamera och bloggar. Mycket av det som dokumenteras i form av text och bild på förskolan idag kommer att lagras på datorer. Tanken är också, som en av förskollärarna nämnde, att dokumentationen ska finnas tillgänglig på Hjärntorget. På Hjärntorget kommer dokumentation att lagras från förskoleåldern ända fram till skolslut. Men frågan är vad eleverna tycker om detta? Jag tycker att det hade varit intressant att studera elevernas syn på Hjärntorget och det faktum att de blir dokumenterade genom hela sin skolgång.

KÄLLFÖRTECKNING

- Alvesson, Mats & Sveningsson, Stefan (2008) *Förändringsarbete i organisationer: om att utveckla företagskulturer* Malmö: Liber
- Blumler, Jay G. & Katz, Elihu Ed. (1974) *The Uses of Mass communication: current perspectives on gratifications research* Beverly Hills: Sage, cop.
- Carlgren, Ingrid & Marton, Ference (2002) *Lärare av imorgon* Stockholm: Lärarförbundet
- Esaiasson Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson Henrik & Wägnerud Lena (2007) *Metodpraktikan –konsten att studera sambälle, individ och marknad* Stockholm: Norstedts Juridik AB
- Eurydice *Nyckelfakta om lärande och nytänkande med hjälp av IKT i den europeiska skolan 2011* PDF (Hämtad 2011-11-07)
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/129SE_HI.pdf
- Halvarsson-Kärnström, Linda & Vendelstrand, Kristina (2010) *Hur påverkas lärare genom kompetensutveckling inom IKT? En studie med huvudfokus på PIM* Examensarbete rapportnummer: HT10-7810-08
- Heide, Mats, Johansson, Catrin & Simonsson, Charlotte (2005) *Kommunikation & Organisation: Perspektiv, processer och praktiker* Malmö: Liber
- Jobring, Ove & Carlén, Urban (2005) *Att förstå lärgemenskaper och mötesplatser på nätet* Lund: Studentlitteratur
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 PDF
- Läroplan för förskolan Lpfö 98 Reviderad 2010 PDF
- Maltén, Arne (1995) *Lärarkompetens: i ett mångdimensionellt perspektiv* Lund: Studentlitteratur
- McQuail, Dennis (2005) *Mass Communication Theories* London: Sage
- Monitor 2010 *Samtaler om IKT i skolen* PDF (Hämtad 2011-11-15)
http://www.iktsenteret.no/sites/default/files/Monitor_2010_Samtaler%20om%20IKT%20i%20skolen.pdf
- Regeringskansliet (2011) *IT i människans tjänst –en digital agenda för Sverige* PDF
- Skolverket *PIM- Praktisk IT- och mediekompetens* PDF (Hämtad 2011-11-07)
http://www.pim.skolutveckling.se/upload/1924/pim_broschyr_sv_090216.pdf
- Säljö, Roger (2000) *Lärande i praktiken* Stockholm: Liber
- Trost, Jan (1993) *Kvalitativa intervjuer* Lund: Studentlitteratur

Utbildnings- och kulturdepartementet Pressmeddelande: *IT-uppdrag till myndigheten för skolutveckling* 2005-11-17

Övriga källor

Skolverket *PIM- Om PIM* (Hämtad 2011-11-07)

<http://www.pim.skolverket.se/xp/handledning/om-pim/vad-ar-pim/>

Nationalencyklopedin *Gatekeeper* (Hämtad 2011-11-15) www.ne.se/gatekeeper

Göteborgs stad *Stora inkomstskillnader i Göteborg* (Hämtad 2011-12-19)

<http://www.samhallsutvecklingen.se/413/stora-inkomstskillnader-i-goteborg/>

Göteborgs stad *Hjärntorget* (Hämtad 2012-01-02) <http://www.goteborg.se>

BILAGA 1

PIM nivå 1 till 3

PIM nivå 1

Hantera	Grundläggande hantering	Datorns olika delar, start och avstängning av dator och program, om operativsystem, hantering av fönster och menyer
	Filer och mappar	Spara och hitta filer, skapa mappar, flytta ändra och radera mappar, genvägar, utforskaren
	Inställningar och tillägg	Anpassa startmeny, aktivitetsfält och skrivbord. Kontrollpanelen, Internet
Söka	Söka och finna	Navigera på Internet, bokmärken, Google, Länkskafferiet (lärarresurs), RSS
	Granska och använda	Källkritik, upphovsrätt, utskrift från webbplats, kopiera och klippa ut text
	Lärarrum på Internet	Presentation av användbara lärresurser på Internet
Skriva	Lättlästa dokument	Grundkunskaper i ordbehandlingsprogram
	Bilder i dokument	Infoga bilder, placering, upplösning, utskriftskvalité
	Hjälpfunktioner	Hjälpfunktioner i ordbehandlare (stavning, specialtecken, sidnumrering, innehållsförteckning etcetera)
Kommunicera	E-mail	Skicka e-mail, bifoga filer i e-mail, varning för virus, trojaner och maskar
	Mer kommunikation	Chatt, videomöte, Communitys, eTwinning (hitta skolsamarbeten i Europa), diskussion kring anonymitet
Lärrresurser	Resurser på Internet	Introduktion till vidare steg

PIM nivå 2

Kommunicera	Loggbok	Loggbok på Internet för kommunikation med sig själv (dagbok) eller med andra under projektarbeten. Bloggtjänster.
Bild	Hämta och hantera	Hämta från kamera, hantera bilder i PhotoFiltre, bildarkiv (multimediabyrån), skanner, "Print Screen"
	Rita och förändra	Bildredigering i PhotoFiltre, se på bilder kritiskt
Ljud	Spela in och spela upp	Spela in och redigera i Audacity, ljudinställningar, ljudinspelaren
Presentera	Bildspel	Grundläggande Powerpoint: lägga till text och bild
	Färg, ljud och rörelse	Mer Powerpoint: färger, övergångar, berättarröst, figurer etcetera
Planera	Schema	Excel: kolumn och spalt, autofyll, ändra och ångra, formatera text, linjer och färger, klistra in i Word

PIM nivå 3

Bild	Projekt med bilder	Pratbubbla, ramar, filter, klona, konvertera, cd-omslag, faktaplansch
Ljud	Skapa, fixa och mixa	Ladda hem ljud, effekter i Audacity, skapa radioinslag, ljud och dramaturgi, skapa ljud-cd
Presentera	Berätta mera	Övningar i berättande, digital storytelling, storyboard, samla material, photostory, trygg med tekniken- trygg med publiken
Video	Redigera video	Kameran, Movie Maker, montera och trimma, inklipp, övergångar, texter, videoeffekter, röst och musik, exportera
	Stillbilder i video	Importerera bilder, bygg bildspel, texter, berättarröst, exportera, lägg till musik
	Filmning	Planering, så filmar du, tillbehör

BILAGA 2

Intervjuguide**Tema 1: Bakgrund**

- Hur länge har du arbetat som lärare?
- Mellan vilka år läste du din lärarutbildning?
- Innehöll din grundutbildning kurser i IKT och lärande?
- Har du läst någon IT utbildning förutom PIM?
- Anser du att du har goda IT kunskaper?

Tema 2: IKT i skolan

- Beskriv hur du använder datorn i ditt yrkesutövande
  - I undervisning (med barnen)
  - I planering
  - För kommunikation
- Kan IKT, enligt dig, främja barns lärande? Hur?
- Anser du att din yrkesroll har förändrats i och med IKT i skolan? Hur?
- Innebär PIM-kompetens och IKT i skolan förändrade arbetsvillkor? Hur?

Tema 3: PIM

- Hur upplever du PIM-utbildningen?
- Har PIM-utbildningen gett dig nya kunskaper som du inte hade innan?
- Vilka delar i PIM har du tyckt varit bra och mindre bra?
- Känns innehållet i PIM relevant för ditt yrkesutförande?
- Använder du PIM-kompetensen i ditt yrkesutövande?
  - Kommunikation
  - Bild
  - Ljud
  - Video
  - Lärarresurser på Internet
  - Presentationer
  - För planering
- Har PIM-kompetensen ökat din användning av IKT i undervisningen?
- Har PIM-kompetensen ökat användningen av IKT i kontakten med föräldrar?
- Har PIM-kompetensen ökat användningen av IKT i kontakten med kolleger?
- Upplevs PIM-kompetens som ett krav?

Tema 4: Studieteknik

- Hur arbetar du med PIM materialet?
- Arbetar du enskilt eller i grupp?

- Har tid avsatts för arbete med PIM på din skola?
- Har du arbetat med PIM utanför arbetstid?
- Vilken nivå på PIM har du uppnått?
- Hur lång tid uppskattar du att du har studerat sammantaget?
- Vill du utöka din PIM-kompetens?

Tema 5: Organisationen

- Upplever du att det finns ett stöd i organisationen för att arbeta med PIM?
- Har ni på skolan en handlingsplan för utökad IKT användning?
- Har du själv varit delaktig i beslut kring IKT användning på din skola?
- Anser du att det förekommer bra redskap för att arbeta med IKT och PIM-kompetensen?
- Håller tekniken en bra standard (reparationer och underhåll)?
- Hur ser tillgången på datorer ut, för lärare och elever?

BILAGA 3

Respondenterna*Majorna-Linné, 40 år*

Kön: Kvinna

Utbildning: Grundskollärare F-2 1992-1997

Yrkeserfarenhet: 15 år

Datorutbildning: PIM nivå 3 samt en kurs i Publisher och några små kurser i MAC.

Västra Göteborg, 25 år

Kön: Kvinna

Utbildning: Förskollärare 2006-2009

Yrkeserfarenhet: 2 år

Datorutbildning: I grundutbildning ingick en kurs i datorbaserad dokumentation. Utöver det så användes datorn för vanligt skolarbete men det ingick ingen kurs i hur datorn kan användas pedagogiskt med barn. Hon har gått PIM nivå 3 och en utbildning för IT-ambassadör.

Västra Göteborg, 38 år

Kön: kvinna

Utbildning: Förskollärare 1991-1994

Yrkeserfarenhet: 15 år

Datorutbildning: Pim nivå 3 samt eMedarbetare

Östra Göteborg, 29 år

Kön: Kvinna

Utbildning: Förskollärare 2004-2008

Yrkeserfarenhet: 4 år

Datorutbildning: I grundutbildningen läste hon en kurs i läs- och skriv inläring där dator och tangentbord ingick. Hon har läst PIM nivå 5 samt gått en utbildning i Hjärntorget och deltagit i Torghandel som är ett IT-forum med föreläsningar etc.

Östra Göteborg, 48 år

Kön: Kvinna

Utbildning: Barnskötare, samt utbildning från hemlandet där hon var religionslärare

Yrkeserfarenhet: Arbetat i Sverige sedan 2001

Datorutbildning: Grundkurs i data på Komvux samt PIM nivå 3

Östra Göteborg, 51 år

Kön: Kvinna

Utbildning: Förskollärare 1983-1986

Yrkeserfarenhet: 25 år

Datorutbildning: PIM nivå 3